Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ РЕСПУБЛИКАНСКА КОМИТЕДЭЙ, БУРЯАДАЙ ССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...эмнай 1921 оной ...иин 21-һээ гарана. | № 267 (18590) | 1990 оной ноябриин 21, среда | Сэн 3 мүн.

М. С. ГОРБАЧЕВ ПАРИЖ ЕРЭБЭ

ПАРИЖ. (ТАСС). Европодохи аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной талаар зүблөөндэ (СБСЕ) хабаададаг 34 оронуудай хүтэлбэрилэгшэдэй эндэ нээгдэһэн уулзалгада хабаадахаяа СССР-эй Президент М. С. Горбачев ноябриин 19-дэ Франциин ниислэл ерэһэн байгаа. СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр Э. А. Шеварднадзе, СССР-эй оборонын министр Д. Т. Язов, бусад тусхай тушаалтад тэрэниие үдэшэжэ ябана. Орлиин аэропортдо Франциин правительствын түлөөлэгшэд СССР-эй Президентые угтаба. СССР-һээ Францида байдаг элшэн сайд Ю. В. Дубинин угтагшадай дунда байлсаба.

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ *ажалай үдэр*

...АЙН БЭЛЭДХЭЛТЭЙ

...мalай үбэлжэл... харюусалгатай ...гэжэ хэлсэдэгынь ...бэшэл даа. Байра ...аа ямараар бэл... энэ шухала кам... сэхэ дулдыдаха ...нинь элитэ. Тиимэ... арбяангуудай сов... хүтэлбэрилэгшэд ...лэй малай үбэл... һү һаалниингаа ...үүдэй байрануу... эртүүр заһабарил... олдоһон байна. Бо... Соломонович Балда... хүтэлбэрилдэг дархашуулай ...а Харбяадай һү ...фермын тугалай ...ань хоёр пеэшэн барижа үгэбэ. Үнеэдэй болон тугалай байрануудай шалыень һэльбэн шэнэлээ. Хото хорёоень, үүдэнүүдыень заһабарилһан байха юм.

Зандра Боболоевой ударидадаг совхозой дархашуулай бригадын гэшүүд Нугын һү һаалиин фермэ дээрэ хүдэлжэ гараа. Эдэнэр эндэхи байрануудай шалыень, тугалай хуушан байрын шалыень, үүдыень шэнээр һэльбэһэн байна. Газаа талыень рубиронлоор хушаа. Үбэлэй һаарануудта эндэнь нарай тугалнууд үбэлжэхэ юм.

Ж. ЮБУХАЕВ.
Түнхэнэй район.

...АШАГЛАГДАНА

...бликын һуурин тосхо... телефонно автомат... барижа, найдамтай хэл... бсо тогтоохо хэрэгтэ ...трой-6» трестын нүүдэл ...үрулгэдэмал 608-дахи ...н барилгашад нилээн ...оруулдаг гээшэ. Байгша ...инһээ колоннын бригада... олон районуудта бүтээ... үйгээр хүдэлжэ, теле... автомат станцинуудые ашаглалгада тушааһан ...

...н районой түб боло... ...о тосхондо Р. А. Тар... хүтэлбэрилдэг бригада... лектива 600 номертой ...о автомат-станци һайн ...йгээр барижа, саг соо... ашаглалгада оруулаа. А. А. Пономаревой бригада Зүүн Хуурай һууринда 100 номертой иимэ станци бариһан юм. А. Е. Хромкогой ударидадаг бригада Хурамхаанай райондо горитой барилга хээ. Жэшээлхэдэ, Хурамхаанһаа Бархан хүрэтэр утаһа татаһан, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо үйлэдбэри доторой телефонно станци бариһан байна. Н. Н. Плюснинэй бригада Захааминай районой Енгорбойн совхоздо 300, прораб С. П. Лавригай участогай коллектив Бэшүүрэй районой «Сибирь» колхоздо 150 номерой үйлэдбэри доторой телефонно станци барижа, ашаглалгада оруулаа.

О. ИВАНОВА,
603-дахи ПМК-гай экономист.

Мухар-Шэбэрэй районой Суулгын совхозрабкоопой столоводо эбтэй эетэй коллектив хүдэлдэг юм. Амтатай эдеэ шанагша, ажалай ветеран Любовь Добрынина эндэ үниинэй хүдэлхэдөө нютагай зондо хүндэтэй болонхой.

— Эдихэ ууха юумэнэй хэр хоморшье һаа, һара, квартал бүхэндэ түсэбөө дүүргэдэг заншалтайбди,— гэжэ столовые даагша Софья Жигжитовна Эрдынеева хөөрөө һэн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Суулгын совхозрабкоопой столовын хүдэлмэрилэгшэд Мария Будаева (баруун гарһаа), Дарима Будаева, Любовь Добрынина, Татьяна Варфоломеева гэгшэд бууза барижа байхыень харанат.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТҮРҮҮШЫН ҺУУРИДА

Республикын предприятинуудай дунда байгша оной III кварталай туршада дэлгэрһэн мүрысөөнэй дүнгөөр машина бүтээлгын ба металл болбосоруулгын предприятинуудай дундаһаа манай завод түрүүшын һуури эзэлбэ. Энэ талаар КПСС-эй рескомой бюрогой, Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, профсоюзуудай Соведэй, ВЛКСМ-эй рескомой тогтоол баталан абтаа юм.

Үнгэрһэн гурбадахи кварталда хэлсээтэ уялгануудай ёһоор продукци эльгээхэ түсэбөө завод сүм дүүргээ. Ажалай бүтээсын талаар түсэбөө 106,8, олзо оршын — 100,2, арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа гаргаха талаар — 101,4 процент бэелүүлбэ. Түлөөһэтэй туһаламжануудые үзүүлхэ түсэб 100 процент дүүргэгдөө.

Бүхы түхэлэй нөөсэнүүд алмагдаа гээд тэмдэглэмээр.

Л. КОЗУЛИНА,
Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводой социалис мүрысөөнэй талаар инженер

Үдэр бүхэнөө—үндэр ургасада

...ДХА ОРООҺОНОЙ СЭН МЭДЭХЭ

...нютагай түхэл шарай ...шье һайхан лэ даа. Му... ...ар орой боложо, бу... ...үйтэнэй заха үзэгдөөд, ...ргамал ногоонсой хагда... ...бэшье, хүн боложо ...оройдоһон газар дай... ...зада гүбөөнүүд, сагаан ...оранай газар. Үнөөхил ...арагдаһан зандаа. Ба... ...р бэлэгээ хүн зондоо ...е мүсэеэ тэниилгэн ...байһандал тарялан, ...н эали намдуугаар зэн... ...дэ тэндэ үхэрнүүд, хо... ...эй байратайгаар бэл... ...байхань, үе-үе мүн һо... ...у, али үбһэ ешаһан ...нүүдай «дугшажа» ябагарадна.

...гэдые адаглан ябаха... ...эл жэгтэйгээр сэдьхэл ...үни үнгэрһэн үхибүүн ...е саг гэнтэ һанагдаад...

Могсохон — Турсаас... ...нтэ-Дарбагайн үндэр ...дай тарялан дээгүүр ...а наһандаа морин ан... ...муухан тракторээр га... ...хэлдэгээ, хүр са... ...ойоо боолтотой таряа ...эзэдгээ, тэрэнээ со... ...бүхэли үбэлдөө моло... ...аяруулдагаа баһал һа...

...юумэнэй хоморто, ха... ...агсууда эдэл хада гү... ...ай тарялан дээгүүр ...түүжэ, баһал бүхэли ...бүхылдэгшэ һэмди. Тэ... ...колхоз ургуулһан ороо... ...ага, арай шамай хүрэ... ...эндэ үлөөгөөд, бэшы... ...гүрэндэ тушаадаг, хэ... ...н сэбэрлэгдэжэ, тэрэн... ...һэн үрмэдэһэтэй, то... ...й, шулуу шоройтой ...р хилээмэ барижа хүн ...эдюулдэг байгаа. Тии... ...талханай таһалдажа, ...юумэнэй олдохогүйдэ ...алтай үрдилдэжэ ябаад, ...ороо хэлээшэ хоолос түү... ...ай болгодоол һээб даа. ...гэхэбши, гэдэһэ үлдэхэ ...архэтэй.

...жэл тэрэ үеын үхибүүд ...аһаа ороо һо таряа... ...ото сэн мэдэхэ боло... ...рэниио сагнажа һурадаг ...гэжэ һанагшаб. Теэд ...хоолос суглуулжа хоо... ...тэжээхэ саг бэшэ. Тии... ...хүнэй ажабайдалай һур ...эдеэнэй дээжэ — ал... ...рян хээээдэшье һангин ...ай байна, байхашье.

һаяшаг Могсохоной совхоздо хүрэхэдөө, Үлэнтын адагай тоог дээрэ зай забһаргүйгөөр адхагдаһан энэ жэлэй ургасын ороо һоной обоонуудые, тэрэниие сэбэрлэжэ, хатаажа, туха сүлөөгүй байһан олон хүнүүдэй эршэтэ халуун ажалые хараад, хүбүүд, басагадай омогтой хүхюун энеэдэ зугаае шагнаад, өөрынгөө эдир наһанай хүшэрхэн жэлнүүдые ухаандаа оруулжа байгаа һэм.

— Иимэ тарянай буушоод байхада, һанаа амар һуухын аргагүйл. Ороо һо сэбэрлэдэг, хатаадаг олон тоото олон машинануудые үдэр һүнигүй хүдэлгэхын хажуугаар конторын хүдэлмэришэд, мүн һургуулиин һурагшад, багшанар хэзээдэй һүүлдэ ерэжэ, обоотой ороо һо урбуулалсана, худхалсана. Хура бороотой нойтоншогоор абтаһан тарян досооһоо халахаяа һанана. Ходол худхажа, эрьюулжэ, урбуулжа байгаагүйдэ аргагүй. Арай гэжэ ургуулһан тарягаа гутааха, үжөөхэ болоо һаамнай, яашье хүлисэшэгүй,— гэжэ мантай ябалсаһан ажахын профкомой түрүүлэгшэ Ц-Д. Ц. Дамбаев хэлэнэ.

—Манай совхозойхид һүүлэй үедэ ямаршье улариитай жэлдэ яһала һайн ургаса абажа шададаг болонхой гээшэ. Урдань энэ тоогой хахадтань хүрэхэгүй газарта таряа буулгаад байхадаа, яһала ехэ ургаса абаабди гэжэ һанагша һэмди. Мүнөө гансашье комбайнернуудта бэшэ, мүнгэеэ түлэһэн айл бүхэндэ 0,5—1 тонно таряа абаашажа газаань буулганабди. Теэд эдэ обоонуудынай мүртэй хороногүй. Юрэдөө, нэгэ талааараа, ороо һо тарянай бага байхада муу, нүгөө талааараа дан ехээр ургашахадаа — һанаа зоборитой болоно. Энэ ороо һоёо яажа гутаан, муудхаангүй эдеэн болгохо зонбибди?— гэжэ тоогые даагша Н. Г. Санжижапова дуугарна.

— Тиигэжэ бү хэлыт, Нина Гуруевна, тарян үлүү гараа гэжэ хаана байгаа юм. Энээниие эдихэ аман олдохо, иигээд дэлгүүрэй экономикодо ороходомнай, ороо һо тарянай центнер бүхэн хэдытэ болохо гэжэ һананат. Мүнөө совхозой хүдэлмэрилэгшэд ороо һоной центнер бүхэн 12 түхэриг үлүүтэйгээр худалдагдана. Хүнүүд энэ абаһан ороо һо тарягаа гол түлэб гахайда, үхэр малда эдюулнэ. Саашадаа тарянай үнэтэй болоходо, һайн шанартай шэниисын ороо һо гахайда эдюулхэдэмни, хэр ашагтай байха гээшэб гэжэ хүнүүд бодожо үзэдэг болохо ёһотой. Мүнөө тарянайнгаа бодото үнэ сэнгые үшөөл хүсэд сэгнэжэ һураагүй байнабди,— гэжэ һая болотор энэ совхоздо директорээр хүдэлжэ байһан, мүнөө Хэжэнгын РАПО-гой начальник А. Б. Бугатов хажуу тээһээнь хэлэнэ.

— Александр Бугатович зүб хэлэнэ. Ороо һо тарянай бараг һайн ургаса абаашье һаа, тэрэнээл үшөөл ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэжэ, олзо доход ехээр оруулжа биранагүйбди. Нёдондо тарян ажалһаа бүхыдөө 625 мянган түхэригэй продукциин абтаһаарнь харахада, энэмнай үшөөл бага гээшэ. Хэрбээ талха татаха өөһэдын тээрмэтэй болоо һаа, элдэб сортын талха гансашье совхозойнгоо зондо бэшэ, мүн бусад хүнүүдтэшье худалдажа, горитой олзо оруулха һэмди. Мүн холимол тэжээл гаргадаг өөрын цехтэй болоо һаа, малда ороо һо монсогор зандань үгэжэ, продукци абалгаяа тэжээлэй единицэ үлүүсэ гаргашалхаяа болихо, горитой тарялашье алмаха бэлэйбди,— гэжэ ажахын ахамад агроном Д. Ж. Будажапов хөөрэлдөөндэ оролсоно.

—Танай совхоз тарялангай гектар бүриһөө хэды шэнээн ургаса абана гээшэб?— гэжэ ахамад агрономдо хандабаб.

— Нёдондо гектар бүриһөө 22 центнер таряа хурьягаа һэмди. Энэ жэлдэ үбэлынь саһагүй байгаад, хабарынь зунай эхеэр бороо оройдоо ороогүй, гантай, гандуушаг байгаашье һаань, бүхы тарялангай гектар бүриһөө дундаа зэргээр 21 центнер ороо һон сохигдоо. Июлиин эхеэр лэ ургамалда шинг нойто үгэхөөр түрүүшын бороо ороо юм. Удаань хура бороо бүри үлүү гаратараа адхаржа мэгдэхээгээ. Юрэдөө, таряа мүртэй абангүй һалагша аа гүбди гэжэ ехэл айхаар байгаа. Теэд бурхан хараал даа. Эршэмтэй технологиин ёһоор тарилга хэһэн шэниисын полинуудта гектарай 30 гаран центнер ургаса гараа. Обёосой ургаса гектар бүриин 21 центнер, ешмээн —14 центнер болоо. Энэ талаар манай ажахы район соогоо бараг ургаса абадаг гэжэ совхозуудай нэгэн гэжэ тоотой болонхой,— гэжэ Далай Шагдарович хөөрэнэ.

— Урдань эндэхи хада гүбээнүүдэй хуурай, элһэлиг, үрэжэл багатай хүрьһэтэй тарялан дээрэ тоһошье адхаа һаа, гектарай 7—8 центнерһээ дээшэ ургаса үгэжэ шадахагүй шэнгеэр һанагдадаг байгаа. Теэд хайшан гэжэ ямар аргаар тарянай ургаса иимэ ехээр дээшэлүүлжэ, тогтууритай болгожо шадаа гээшэбта?— гэжэ асуухада, тэрэ иигэжэ хөөрэнэ.

— Бидэ урданһаа хойшо газараа жэл бүри нюдэ балай хахалжа, хүрьһыень урбуулжа, үрэжэлыень муудхаадаг, ургасыень доошолуулдаг байгаабди. Муу газар гэжэ байхагүй, харин бодомжогүй муу эзэд захагүй бии aaб даа. Тиимэһээ БурНИИСХ-ын эрдэмтэдтэй хамта газар элдүүрилгын гуримые үндэһөөрнь хубилгаха, хүрьһэ хамгаалха технологи нэбтэрүүлхэ талаар һүүлэй жэлнүүдтэ ехэ хүдэлмэри хээбди. Энэ талаар тус институтай эрдэмтэн В. Б. Бохиев манда ехэ туһаламжа хүргөө.

Мүнөө нэгэдэхеэр, газараа гол түлэб КПЭ-3,8 түхэлэй культиватораар лэ элдүүрилнэбди. Миин юрын анзаһаар хахалалгые эрид бага болгообди. Жэшээнь, сэбэр паар бэлдэхэдээ буртаг ногоотой газарые нэгэ дахин анзаһаар һайса хахалаад, бэшэ элдүүрилгыень культивтораар хэнэбди, һалхинай ехээр үлеэдэг полинуудта хүндэлөөшэнь зурууд зуруудаар тарилга хэгдэнэ. Манай эндэ үбэлынь саһанай бага байдаг, ехээр һалхилдаг дээрэһээнь намарай паар заатагүй хахалха гэжэ оролдоногүйбди. һолоомоной узуур үлөөхэдэ шиинг нойтон һураггүй ехэ баригдана, хүрьһэнэй дээрэхи үрэжэлэй муудаса бараг болоно.

Хоёрдохёор, ехэнхи тарялан дээрэ дүрбэн политой севооборот хэрэглэжэ, сэбэр паарай һүүлдэ нэгэ жэлдэ шэниисэ таряад, хойто жэлдэнь тэндээ донник ургуулһан бэеэрээ обёос таринабди. Тиигэжэ нэгэ полидо хоёр жэл удаагаар тарян ургуулагдахаяа болёо. Энээнэй ашаар тарялангай үрэжэл һайн болгогдоно гээшэ. Энээнтэй хамта донникой ургасаар малда болон шэмэ ехэтэй тэжээл бэлэдхэгдэнэ.

Гурбадахи шухала юумэн гэхэдэ, өөһэдын һайн шанартай сортовой үрэһэтэй болохо талаар ехэ оролдолго гарганабди. 1988 онһоо хойшо шэниисээ гол түлэб I ба II классай шанартай «сэлэнгэ» сортын үрэһөөр, обёосоо —«догой», «удыч жултыя» сортын үрэһөөр таринабди. Тэрэшэлэн үрэһээ тарихада, газарай хүрьһэндэ имагтая локальна аргаар (үрэһэнэй доодо тээ) минеральна үтэгжүүлгэ оруулнабди. Урдынхидал энэ үтэгжүүлгые миил газар дээгүүр сасахаяа болёобди.

Эдэ бүгэдэтэй хамта тарягашад, механизаторнуудаймнай мэргэжэл шадабари, дүй дүршэл дээшэлээ. Илангаяа һүүлэй хоёр жэлдэ арендна подрядай гуримда ороһонһоо хойшо хүнүүдэй ажалдаа хандаса, тэрэнэйнь шанаршье хараа байса ондоо болоо. Манайда нүхэдтөө эрхим ажалай ёһотойл жэшээ харуулжа ябадаг механизаторнууд олон. Тэдэнэй дундаһаа тарян ажалай арендна бригадын гэшүүд Ц. Д. Маладаев, Ж-Д. Н. Жамьянсв, Н. Э. Гылыков, ЛМО-гой бригадануудай гэшүүд А. Д. Ринчинов, Д-Д. Ч. Санжижапов, Б. Д. Цыдэнжапов болон бусадые нэрлэжэ болоно,— гэжэ ахамад агроном хөөрөөгөө дүүргэнэ.

Гадна энэ ажахы урданһаа хойшо сабшалан һайжаруулха, уһалагдадаг газарга үргэдхэхэ талаар мелиоративна хүдэлмэри ехээр хэдэг суутай. Олон жэлдэ ахамад механизатораар хүдэлһэн, эдэбхитэй шадамар бэрхэ эмхидхэлшэ Борис Раднаевич Санжимитыповэй хүтэлбэрилгэ доро эндэ ямаршье улариитай жэлдэ газар найдамтайгаар уһалха Сулхариин, Һараантай-Жэбхээһэнэй, Худанай системэнүүдээр 1000 гаран гектар сабшалан жэл бүри ундалуулагдана.

Энээнэй ашаар, мүн олон жэлэй ногоо ехэ газарта тариһанай ашаар совхоз ямаршье улариитай жэлдэ сабшалангай гектар бүриһөө 19—20 центнер, шэбхэжүүлэгдэһэн газарһаа гектарай 25—30 центнер эрхим шанартай үбһэ абадаг.

М. НАМЖИЛОВ.
Хэжэнгын район.

Россин Совет Федеративна Социалис Республикын коммунистнуудта, бүхы эрхэтэдтэ

Хүндэтэ нүхэд!

Манай Эсэгэ орон хүшэр хүндэ байдалда ороод байна. Һүүлэй жэлнүүдтэ боложо байһан хубилалтанууд мүнөө дээрээ хүлеэгдэһэн үрэ дүнгүүдые үгэнгүй байһаниинь халагламаар. Гэрээнһээ байтагай политикын талаар тогтууригүй байдал, ажахынууд хоорондын холбоо барисаанай буруу һүрэлгэ, олонхи хүн зоной һуудал байдалай муудалга, гэмтэ ябадалай дэлгэрэлгэ, национал-сепаратизм ба нютагуудай тала хараха ябадал оронние хүшэр хүндэ байдалда оруулаа, эб эмхигүй болгоо. Гүрэнэй хуби заяанай түлөө, олон түмэн совет хүнүүдэй аюулгүй байдалай түлөө обществын хүнүүд һанаата болоно.

Хүнүүдэй сэдьхэл бодолые элирхэйлэн, иимэ хүшэр хүндэ сагта экономическа һандарал усадхаха, эрхэтэдэй эблэрэл түйлаха, ССР Союзай гүрэнэй нэгэдэлэй эшэ үндэһые сахиха хэрэгтэй гэжэ һая боложо үнгэрһэн РСФСР-эй Компартиин ЦК-гай болон ЦКК-гай Пленумдэ хабаадагшад мэдүүлһэн байна.

Хүшэр хүндэ байдалһаа гараха асуудалда СССР-эй Верховно Соведэй яаралтай заседани зорюулагдаһан байгаа. Гурим дэры түргөөр тогтоохо, нацинууд хоорондын харилсаануудые һайжаруулха, ниитын эблэрэл һэргээхэ талаар бүтээмжэтэй хэмжээнүүдые СССР-эй Президент, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев дурадхаа һэн.

Ороной Президентын ба Верховно Соведэй хүтэлбэри болгоһон баримтануудые гүнзэгыгөөр ойлгожо, нүлөө ехэтэйгээр дэмжэхые уряалнабди. Интернациональна бата нэгэдэлэй үзэл сурталда үнэн сэхэ манай бүхы олон үндэһэ яһатанай ороной коммунистнууд болон ажалшад манай уряае дэмжэхэ бээзэ гэжэ найданабди. КПСС-гүйгөөр, Россин коммунистнуудай эдэбхитэй хабаадалгагүйгөөр обществые нэгэдүүлхэ программа бэелүүлхын аргагүй гэжэ этигэнэбди.

Олон ондоо һанамжатай байха, нэгэ нэгэеэ зэмэлхэ ба гомдохо ябадалые орхихо саг ерээ. Түүхын эгээл хүшэр хүндэ сагуулта манай хүдэлмэришэн анги, тарияашад, ажалша интеллигенци эб эмхитэй байһаараа хододоо хүсэтэй байгаа. Экономикын ашаг үрые дээшэлүүлжэ, хуулиин үндэһэ һуури болон гурим бэхижүүлжэ. Союзые һандаргаха, эрхэтэдэй хоорондо хёморoo үүсхэхэ һанаатай хүнүүдтэ политическэ сохилто хэжэ, тохёолдоһон байдалһаа гаража болохо.

Октябриин революционно түйлалтануудые хамгаалха хэрэгтэ, манай хүнүүдэй материальна ба оюун ухаанай байдалые һайжаруулха, үйлэдбэриин журам бэхижүүлхэ талаар хүдэлмэридэ, совет эрхэтэн бүхэндэ ажабайдалай ба ажалай аюулгүй эрхэ, нүхэсэлнүүдые байгуулха хэрэгтэ хэлбэришэгүй хатуу зоригтой байһыетнай уряалнабди.

РСФСР-эй КОМПАРТИИН ЦК-гай ПОЛИТБЮРО.

СССР-эй Верховно Соведэй сесси

БОЛОХОЁО БАЙҺАН СЪЕЗД ТУХАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

СССР-эй Арадай депутадуудай болохоёо байһан IV съездын зүблэхэ зүйлдэ дурадхагдаха асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгээр ноябриин 19-дэ Кремль соо ороной парламентаринууд ээлжээтэ долоон хоногоо эхилбэ. Үглөөнэй заседани дээрэ СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ А. И. Лукьянов энэ темээр мэдээсэл хэһэн байгаа. Комитедүүд болон комиссинуудта, Президиумдэ, бүлэгүүдэй түлөөлэгшэдтэй съездын зүблэхэ зүйлнүүд һайса хаража үзэгдэһэн байгаа гэжэ тэмдэглэбэ.

Арадай депутадуудай съезд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхээр дурадхагдана гэбэл: орон соохи байдал тухай СССР-эй Президентын элидхэл (орон соохи байдалые шэнжэлгэ ба хүшэр хүндэ байдалһаа оронние гаргаха талаар гүрэнэй бүхы зургаануудай ажал ябуулгын программа); Союзай хэлсээнэй уг удха ба тэрэниие баталха гурим; СССР-эй хүсэндөө байгаа Конституцида хубилалтанууд болон нэмэлтэнүүдые оруулха тухай; бүгэдэ арадай дууагаа үгэлгэ—референдум тухай хуулиин проект; СССР-эй арадай депутадуудые бусааха гурим тухай хуулиин проект; СССР-эй Верховно Соведэй бүридэлые шэнэлхэ тухай; шэнээр һунгагдаһан депутадуудай этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдые мэдэрхэ тухай.

А. И. Лукьянов пункт бүхэниие дэлгэрэнгыгээр тайлбарилжа, депутадуудай асуудалнуудта харюусаһан байгаа.

Үдэшын заседани дээрэ депутадууд съездын зүблэхэ зүйлөөр тогтоол баталан абаба. Үглөөгүүр нэрлэгдэһэн пунктнуудые оруулхые, шэнээр һунгагдаһан депутадуудай этигэмжэ түлөөлэлгэнүүд тухай асуудал түрүүшын ээлжээндэ табихые, СССР-эй Генеральна прокурорые ба Гүрэнэй главна арбитрые баталха тухай пункт нэмээхые тэдэнэр дурадхаа.

Удаань валюта гуримшуулха тухай хуулиин проектые зүбшэн хэлсэжэ эхилээ. СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо С. А. Ситарянай энэ темээр хэһэн элидхэлые заседанида хабаадагшад шагнаһан байгаа.

ТАСС-ай парламентска корр.

РОССИН ПРОФСОЮЗУУДАЙ МЭДҮҮЛГЭ

Республикын ажалшадай, бүхы хүн зоной аша туһые дайраһан хуулинуудые яаралтайгаар, бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгэдэ табингүйгөөр баталан абаха ябадалые буруушаажа байһанаа Россин профсоюзуудай 14 һалбариин комитедүүд элирхэйлбэ.

«РСФСР-тэхи гүрэнэй пенсинүүд тухай» Хуулиин проектые РСФСР-эй Верховно Соведэй зүбшэн хэлсэжэ байһантай дашарамдуулан, РСФСР-эй Дулдыданги бэшэ профсоюзуудай федерациин соведтэ болон Россин профсоюзуудай һалбариин комитедүүдтэ ажалшадай зүгһөө ороһон олон тоото хандалганууд иимэ мэдүүлгэ хэхэ шалтаг боложо үгөө.

Энэ хуулиин проект соо пенсионно хангалгада горитой хубилалтанууд оруулагдахаар хараалагдана, тиихэдэ Союзай хуулитай сасуулхада, олон ушарнуудта тэрэнэй хэмжээн нилээн ехэ. Гэхэ зуура элдэб бүлэг ажалшадай хуулиин ба социально-экономическа байдалые муудуулха статьянууд бии гэжэ мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ. Тэбшолон хэлэбэл, пенси абажа байгаад ажалладаг хүдэлмэришэд болон алба хаагшадта, хүдөө ажахын үйлэдбэриин хүдэлмэрилэгшэдтэ, Холын хойто зүгэй районуудта ба тэрээндэ адлидхагдаһан нютагуудта, мүн тэрэшэлэн Чернобыльдохи һандаралһаа хохидоһон нютагуудта ажаһуудаг хүнүүдтэ энэнь хабаатай.

Тэрээнһээ гадна автотранспортын, элүүрые хамгаалгын, арадай гэгээрэлэй, соёлой, худалдаа наймаанай, хэлхээ холбооной, химическэ, горно-металлургическа ба загаһанай промышленностиин, далайн ба гол мүрэнэй флодой, геологобэдэрэлгын ба геодезическэ үйлэдбэриин, хуули хамгаалгын зургаануудай, гүрэнэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй пенсионно хангалгые һайжаруулга хуулиин проект соо хараалагдаагүй гэжэ документ соо хэлэгдэнэ.

РСФСР-эй Верховно Соведтэ тус хуулиин проектые хаража үзэлгые зогсоохые, ажалшадай һанамжануудые хараада абан, проектые эсэслэн бэлдэхын тула тэрэниие хэблэлдэ толилхые, ажалша коллективүүдтэ үргэнөөр зүбшэн хэлсэхые Россин һалбариин профсоюзууд дурадхана. Документын авторнуудай һанамжын ёһоор, пенсинүүд тухай хуулиие баталан абахаһаа урид РСФСР-эй пенсионно жаса байгуулха гээшэ тон шухала.

Пенсионно хангалгын ба республиканска хуулиин асуудалнуудаар профсоюзуудай дурадхалнуудые дэмжэхыень Россин парламентын, РСФСР-эй арадай депутадуудые уряалһан уряа мэдүүлгэ соо бии. Ажалшадай аша туһые хамтаараа хамгаалха талаар профсоюзай организацинуудай эрхые батадхаха зуураа, республикын экономическа, социальна ба соёлой хүгжэлтэдэ хабаатай хуулиин проектнүүдэй талаар РСФСР-эй Верховно Соведэй комитедүүд болон комиссинуудтай зүбшэлэлгын хөөрэлдөө үнгэргэхөөр бэлэн байһанаа элирхэйлнэбди гээд мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

(ТАСС).

ЖУРНАЛИСТНУУДТАЙ УУЛЗАБА

КПСС-эй республиканска комитедэй нэгэдэхи секретарь Л. В. Потапов «Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетэнүүдэй редакцинуудай хүдэлмэрилэгшэдтэй ноябриин 20-до уулзаба. Уулзалга дээрэ республиканска партийна XXXV конференциин дүнгүүд, хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй үдэдэхи зорилгонууд тухай удха түгэлдэр хөөрэлдөөн болоо.

Республикын хүн зоной эгээн шухала эрилтэнүүдые хангаха талаар партийна, совет, ажахын эмхинүүдэй хүдэлмэри тухай нүхэр Л. В. Потапов хөөрэбэ.

Олониитэдэ үнэн зүб мэдээсэл тарааха, ажалшадые хараалһан түсэбүүдээ жэншэдгүй бэелүүлгэдэ элсүүлхэ талаар хэблэл горитой үүргэ бэелүүлхэ аргатай. Ушар тиимэһээ республикын газетэнүүдэй хүдэлмэриин гол шэглэлнүүд тухай эндэ хэлсэгдэһэниинь гайхалтай бэшэ юм aaб даа.

Демократиин улам үргэнөөр хүгжэжэ байһан үе сагта ниитын-политическэ шэнэ партинууд, хүдэлөөнүүд мүндэлнэ, тэдэнэй дунда манай Коммунис партитай хүсэ шадалаа, эдэбхи үүсхэлээ ниилүүлэн дабшаха хүсэнүүдшье бии. Гэхэтэй хамта тохёолдоһон байдалые һамбаашалжа, өөрынгөө зорилгонуудые бэелүүлхые һэдэдэг, социалис үзэл бодолые шүүмжэлдэг хүсэнүүд нэгэдэнэ, тэдэнэй хараа зорилгонуудые гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ, республикынгаа хүн зоной ажабайдалые һайжаруулха, урагшаа дабшасые түргэдхэхэ хэрэгтэ элсүүлхэ шухала гэжэ уулзалгада хабаадагшад тэмдэглээ.

Эдэ уулзалганууд һүүлшын хахад жэлэй туршада заншалта болонги, энээгээрнь журналистнууд сэдьхэлээ ханажа байһанаа мэдүүлбэ.

Нүхэр Л. В. Потапов журналистнуудай олон тоото асуудалнуудта харюусаа.

Уулзалгада КПСС-эй рескомой хэрэгүүдые эрхилэгшэ А. П. Елгин хабаадажа, мүн лэ журналистнуудай асуудалнуудта харюусаа.

Манай корр.

Ажахы эрхилэлгын шэнэ гуримаар

ҮРИ ШЭРИҺЭЭ МУЛТАРЖА...

Сэлэндүүмын заһабарилгын-механическа заводой коллектив саг үргэлжэ түсэбтэ даабаринуудаа дүүргэдэггүй, гүрэндэ ехэ үри шэритэй болоһон байгаа. Зарим үедэ заводой хүдэлмэришэд нэгэ-хоёр һарын туршада салин хүлһэеэ абангүй байдаг бэлэй. Ябан ошон тус заводһоо ородог сошордомо дүнгүүд үсөөрһэн юм. Байгша ондо сэлэндүүмынхидэй экономическа дүнгүүд эрид дээшэлээ. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр мүнгэн һангайнгаа байдалые һайжаруулжа эхилээ бшуу. Хайшан гэжэ, ямар аргаар һайжаруулжа шадаа гээшэб? Заводой ахамад бухгалтер Н. Г. Маленкова иигэжэ хөөрэнэ:

— 1986 ондо гол предприяти бидэнэрэй зүбшөөлгүйгөөр, һурангүй манай заводые бэеэ даанги балансда оруулжархёо һэн. Тэрэ үедэ шэнэ продукци — модо хюрөөдэдэг Р-635А түхэлэй рама, «Ставрополец» түхэлэй ажаһуудалай вагончик, ЛАХП түхэлэй лаборатори гаргажа эхилхэ бэлэдхэл хээ һэмди. Тиин нормативһаа үлүү материальна баялигууд бии болоно, тэрэнэй түлөө түлэхэ аргагүйдэжэ, Госбанкһаа урьһаар мүнгэ абаа бэлэйбди. Тиихэ сагта 6 миллион түхэриг гүрэндэ үритэй байгаабди. 1988 онһоо лаборатори бүтээн гаргажа, мүнгэ зөөри горитойгоор алмажа эхилээбди. Модо хюрөөдэдэг рама хэлсээнэй сэнгээр худалдаха эрхэтэй бологдоо. Эдэ бүгэдын ашаар ашаг олзо абадаг предприятинуудай тоодо орогдоо гээшэ. 1988 ондо — 233 мянган түхэриг, 1989 ондо — 517 мянган, байгша оной 10 һарын туршада 1048 мянган түхэриг ашаг олзо абтаа. Продукциин өөрынь үнэ сэн доошолуулха хүдэлмэри ябуулагдаа, хамһабариин материалнуудые хэрэглэхэ лимит тогтоогдоо. Завод, тэрэ тоодо цехүүд, ажахын тооссооной гуримда оруулагдаа һэн. Мүнөө салин хүлһэн коллективтэ саг соогоо түлэгдэнэ. Урдань 1650 мянган түхэригэй эд хэрэгсэл үритэй һэмди. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо 250 мянган түхэригэй хэрэгсэлнүүдые үгэхэ үлэнхэй. Энэ һарада үлэһэн энэ үриеэ түлэжэ, хэндэшье үригүй болохобди. Банкһаа урьһаар абаһан мүнгэеэ түлэжэ эхилээбди.

Иигэжэ заводой коллектив үри шэриһээ мултаржа гараа гээшэ. Гэбэшье завод гол шухала асуудалнуудаа шиидхэжэ шадаа гэжэ хэлэхын аргагүй. Бии байгаа түхеэрэлгэнүүд олон жэлдэ ашаглагдажа хуушараа, харин шэнэ техникэ тон үсөөнөөр тодхогдоно. Заводой бүхы шахуу цехүүдтэ хүдэлмэришэд дуталдана. Олонхи хүдэлмэришэд мэргэжэл шадабаригүй байна. Предприятиин хүдэлмэридэ шудхалгын цех нилээн һаад ушаруулдаг юм. Энээн тухай заводой ахамад инженер А. Е. Осколковтой хөөрэлдөө һэмди.

— Энэ цех соо бүхы хүдэлмэри бар хүсөөр хэгдэдэг юм. Һэльбэн шэнэлэлгэ эндэ үнинэй хэхээр болонхой. Бии байһан түхеэрэлгэнүүд удаан ашаглагдажа, хуушараа гээшэ. Тиимэһээ эдэ түхеэрэлгэнүүдые задалжа абаад, шэнэ техникэ хэжэ эхилээ һэмди. Хүдэлмэришэдэй дуталдаһанһаа боложо, энэ хүдэлмэриеэ саашань үргэлжэлүүлхэ аргагүйдөөбди. Гэбэшье энэ зандань орхихо аргагүй һэн тула элдэб нөөсэ оложо, байгша оной түгэсэтэр һэльбэн шэнэлэлгэ дүүргэхэ зорилготойбди. Тиигэжэ ерэхэ жэлһээ модо хюрөөдэдэг рамын хэрэгсэлнүүдые эндээ бүтээжэ эхилхээр түсэблэнхэйбди. Харин мүнөө маховик Ангарск, Залари, Петровск-Забайкальский хотонуудһаа асарнабди. Гэхэ зуура Ангарскын завод маховик үгэхэеэ арсана, — гээд тэрэ хөөрөө бэлэй.

А. Е. Осколковтой суг шудхалгын цех ошобобди. Заводой байдал тухай хөөрөөгөө эндэ үргэлжэлүүлээ һэмди. Тэрэнэй хэлэһэнэй ёһоор, предприятиин байдал эрид һайжаруулагдаагүй байһаар. Цехэй ажалша коллективэй соведэй түрүүлэгшэ Р. Ф. Латыпов хөөрэлдөөндэ оролсобо. Тэрэ тус заводто үнинэй ажаллажа, эндэхи байдалые һайн мэдэхэ болонхой хүн юм.

— Манай цехэй коллектив хүндэ хүшэр байдалда хүдэлнэ. Түсэбтэ даабаринуудаа дүүргэхын, бусад цехүүдые һаатуулхагүйн тула хоёр халаанай туршада хүдэлхэ ушар гарадаг. Заримдаа һүниндөө хүдэлжэ, шудхаһан детальнуудаа үглөөгүүр механическа цехтэ үгэдэгбди. Оньһожоруулгын түхеэрэлгэнүүдэй бии байгаа һаань, хэды хүнгэн байха һэм. Теэд цехые һэльбэн шэнэлэлгэ орхигдоо. Гурбан һара соо эндэ хэншье хүдэлөөгүй. Цехэй хүтэлбэрилэгшэд, мастернууд ажалай эмхидхэл һайжаруулхаар оролдолго гарганагүй. Иимэ муугаар хүдэлхэдэ, салин хүлһэншье бага байна ха юм. Шудхагшад бүхы ажалаа бар хүсөөр хэжэ, һарадаа 200 түхэриг салин абана. Хүнүүд 50-тайдаа амаралтада гарахын тула эндэ тогтон хүдэлнэ гээшэл даа, — гэжэ Р. Ф. Латыпов хөөрөө бэлэй.

Амжалта түйлахын тула бригада, участок, цехүүдэй ажал һайнаар эмхидхэхэ хэрэгтэй гэжэ хүдэлмэришэн тоолоно. Үнэхөөрөө ажалаа зүбөөр эмхидхэһэн газарта хүдэлмэришэд һайнаар ажалладаг гээшэ ааб даа. Жэшээ болгон, вагон бүтээлгын цех нэрлэмээр. Тус цехтэ вагонһоо гадна арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа гаргадаг юм. Тэдэнэрэй гол продукци зондо ехэтэ һайшаагдажа, ороной элдэб нютагуудта эльгээгдэдэг. Жэлэй эхинһээ 267 вагон бүтээхэ түсэбөө сүм дүүргэһэн байна. Пенопласт болон бусад материалнуудаар дуталдаагүй һаа, түсэбтэ даабарияа үлүүлхэ шадалтай һэн.

Шудхалгын, вагон бүтээлгын цехүүдэй хүдэлмэритэй танилсаһанай һүүлээр заводой ахамад инженертэй хөөрэлдэбэбди.

— Ерэхэ жэлдэ 500 вагон, модо хюрөөдэдэг 500 рама, 3 мянган транспортер, арадай үргэн хэрэглэмжын бусад эд бараа гаргаха түсэбтэйбди, — гэжэ А. Е. Осколков хөөрэнэ. — Хүнгэн автомашинада шагталхатай прицеп гаргажа эхилхыемнай генеральна директор дурадхаа һэн. Теэд иимэ продукци гаргаха талмайгүйбди. Шэнэ цехэй баригдахада, талмай бии болохо. Вагон бүтээлгын цехтэ залгалаа баригдажа байна. Тэндэ вагон хабсаралгын цех, гагналгын участок байрлаха юм. Манай гаргадаг продукци бултадаа ашаг олзотой. Гэбэшье лаборатори бүтээхэеэ болёобди. Юуб гэхэдэ, иимэ продукци абаха дуратайшуул үсөөн байна. Байгша оной эхинһээ 60 лаборатори гаргагдаа. Хэрбээ хэн нэгэнэй лаборатори абаха дуратай байгаа һаань, хэрэгтэй соонь хэхэ аргатайбди. Республикын хэблэлдэ иимэ соносхол үгөө һэмди.

Саашадаа һайнаар хүдэлхын тула продукци хэрэглэгшэдэй һанамжа дурадхалнуудые шэнжэлжэ, хэрэгтэй болоходонь үйлэдбэридөө хубилалта хэжэ, вагон, транспортер, модо хюрөөдэдэг рама, арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа ехээр гаргаха замаар хүдэлхэ байһаниинь ахамад инженерэй хөөрөөнһөө эли болоно. Сэлэндүүмын заһабарилгын-механическа заводой коллектив энэ замаар дабшажа эхилээ.

Предприятиин цехүүд соо хүдэлмэришэдтэй хөөрэлдөөд байхадаа, мэргэжэл түгэс кадрнууд дуталдана гэжэ ойлгохоор һэн. Энэ асуудал яажа шиидхэгдэнэ гээшэб? Хүнүүдэй тогтон хүдэлхын тула гэр байра олоор бариха гэһэн шиидхэбэри заводой профсоюзай суглаан дээрэ баталан абаһан юм. Предприятида дуталдаһан токарь, фрезеровщик, үрэмдэгшэ, шудхагшын мэргэжэлтэй хүнүүдтэ эгээл түрүүн гэр байра үгэхэ гэжэ шиидээ бэлэй. Мүнөө энэ шиидхэбэри бэелүүлэгдэжэ эхилээ. Байгша оной түгэсэтэр байрын хоёр гэр ашаглалгада тушааха түсэбтэй һэн. Теэд үнэн дээрэ 4 гэр баригдажа дүүргэгдэхэ юм. Саашадаа 320 һууритай сад-ясли, соёлой байшан бариха зорилготой.

В. ЧЕРНЫХ,
манай штатнабэшэ корр.
Сэлэнгын район.

Эд бараа — элбэгээр, шанартайгаар

Түрүү онол арганууд — амжалтын эхин

Һүүлэй үедэ арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа элбэгээр гаргаха, энэ талаар хүн зоной эрилтэнүүдые гүйсэд хангаха асуудалнуудта республикын хүтэлбэрилхы организацинуудай зүгһөө горитой анхарал хандуулагдана. Энэ шухала асуудал гүйсэд шиидхэхэ хэрэгтэ «Бурятмебель» нэгэдэлэй хүдэлмэришэд болон мэргэжэлтэд ...анхардаг болонхой. Хэрбээ арбан жэлэй урда БМДК-гай коллектив республикын леспромхозуудай бэлдэһэн модо гол түлэб болбосоруулдаг байһан һаа, харин 1984 онһоо энэ ажалые хараа байса бага болгоһон, энэ сагһаа эхилжэ элдэб түхэлэй мебель бүтээлгэдэ анхаралаа табидаг болоһон байна.

Дэлгүүрэй экономикодо шэглэн оролгын үедэ урданайхи мэтээр үйлэдбэриие эрхилхэ гээшэ тон гарзатай гэжэ эндэхи хүдэлмэришэд ойлгоһон, һайн шанартай мебель элоор бүтээжэ, хүн зоной эрилтые гүйсэд хангаха хүнгэн бэшэ хэрэгтэ анхаралаа эртээнһээ табижа захалһан байна.

Газетын корреспондент **Д. Хубитуев** «Бурятмебель» нэгэдэлэй экономикын талаар директорэй орлогшо **И. Ф. Лавренкэтэй** уулзажа, нэгэдэлэйнгээ бэелүүлхэ зорилгонууд тухай хөөрэжэ үгэхые гуйба.

Асуудал: Изабелла Филипповна, республикымнай эд бараанай магазинуудта арба гаран жэлэй урда танай комбинадай бүтээһэн мебель яһала элбэг байһан. Мүнөө магазин соо «нохойшье» сохихо модо олохогүйш. Энэ ямар ушарһааб? Ажабайдалда үргэнөөр хэрэглэгдэдэг мебель бүтээлгэ хэмһээ ехээр хороогдоо гээшэ гү, али ондоо область, хизаарнуудта ехээр эльгээгдэдэг болоо гү?

Харюу: Энэмнай тон шухала асуудал. Арба гаран жэлэй урда манай комбинат модо болбосоруулха шэглэл баримталдаг байһан һаа, зургаан жэлэй урда мебель бүтээлгэдэ анхаралаа табижа захалһан гээшэ. Тэрэ үедэ мебель гаргадаг 2 цехтэ 200 шахуу хүн, мүнөө 4 цехтэ 600 хүн хүдэлнэ. Урдандань хубсаһанай шкаф, диван, стул гэхэ мэтын зүйлнүүдые бүтээдэг байһан гээшэбди. Мүнөө үедэ нэгэдэлэймнай дархашуул олон янзын мебель бүтээнэ. Зүгөөр гол дутагдалынь гэхэдэ хүн зондо үшөөл үсөөнөөр хүртэнэ гэжэ хэлэмээр.

Асуудал: Нэгэдэлэй цехүүдтэ ямар мебель бүтээгдэнэб?

Харюу: «Журавушка», «Уют», «Бальсан» гэһэн зөөлэн мебель, «Нерис», «Лесс» стенкэнүүд, «Яшма» гэжэ унтариин гарнитур бүтээгдэнэ. Худалдан абагшадай һанамжануудые шэнжэлжэ үзэхэдэ, зөөлэн мебель сооһоо «Бальсан» һайн сэгнэлтэдэ хүртэһэн байха юм.

6 жэлэй урда тэе манай нэгэдэлэй коллектив Вильнюсэй мебельнэ фабрикатай хэлсээ баталжа, «Нерис», «Арас» стенкэнүүдэй нюур талые, мүн тэрэндэ хэрэглэгдэдэг зүйлнүүдые абаха болоһон юм. Түрүүшын 3 жэлдэ хоёр предприятиин хоорондохи хэлсээн һайнаар дүүргэгдэдэг байһан һаа, һүүлэй үедэ тэндэһээ ямаршье деталь абахаяа болёобди. Эдэ бэрхэшээлһээ гарахын тула нэгэдэлэймнай мэргэжэлтэд болон дархашуул горитой ажал ябуулаа гэжэ онсо тэмдэглэхэ шухала. Стенкэнүүдэй нюур талын шэмэглэлнүүдые бүтээлгэдэ технологуудынай шадабаряа харуулаа. Мүнөө өөһэдынгөө бүтээһэн детальнуудаар ажалланабди. Һарын туршада 700 гаран стенкэ, 200 элдэб түхэлэй зөөлэн мебель, «Яшма» түхэлэй 120 гарнитур бүтээгдэнэ.

Асуудал: Нэгэдэлэй бүтээһэн эдэ мебельнүүд хаана ябуулагданаб? Худалдаа наймаанда үзэгдэхэнь тон хомор. Энээнние тайлбарилжа үгыт.

Харюу: Һүүлэй арбаад жэлэй туршада манда бүтээгдэһэн мебельнүүд худалдан абагшадай зүгһөө үндэр сэгнэлтэдэ хүртэдэг болонхой. Бүтээгдэһэн мебель республикаһаа гадуур худалдадаггүй гэжэ эндэ онсолон тэмдэглэе. Хүн зоной эрилтэнүүдые гүйсэд хангаха асуудалые шиидхэхын тула манда горитой ажал хэгдэнэ. Зүгөөр энэмнай һайн үрэ дүнгүүдые үгөө үдыхэн байна. Мебель бүтээдэг цехүүдэй оньһон түхеэрэлгэнүүдые һэльбэн шэнэлхэ хэрэг үргэнөөр ябуулагдажа захалба. Мебель бүтээлгын поточно 2 лини ФРГ Швеци хоёрһоо худалдан абажа, тодхожо захалбабди. Бүтээсэ ехэтэй эдэ лининүүдые дүүрэн ашаглажа эхилхэдээ, урдаа табиһан зорилгонуудаа бодото дээрэнь бэелүүлхэ аргатай болохобди гэжэ һананаб.

Хэдэхэн үгөөр фирменнэ магазинай үүргэ тухай эндэ хэлэлтэй. Хүн зондо эд бараа гүйсэд гаргажа шадаагүй аад, юундэ иимэ магазин нээһэн юм гэжэ зарим нэгэшүүл һанадаг. Энэнь тон буруу гэхэ байнаб. Тус магазинай коллектив жэлэй туршада 7 миллион түхэригэй мебель худалдана. Даб дээрээ энэниие хаража үзэхэдэ, тиимэшье муу дүн бэшэ гэжэ хэлэлтэй.

Ажалдаа һайнаар хандадаг, шэлэһэн мэргэжэлээ эрхимээр шудалһан зон манда яһала олон. 2-дохи цехэй станочник Александр Борисович Ерофеев, 4-дэхи цехэй оператор Юрий Хандархаевич Хаптахаев, Сэлэнгын мебельнэ фабрикын бүригшэ Вера Мирославна Петрова болон бусад нүхэдые нэрлэмээр. Эдэ нүхэднай абаһан социалис уялгануудаа бодото дээрэнь бэелүүлжэ шададаг ёһотой ажалша бүхэриг хүнүүд юм.

Ерэхэ жэлһээ бүхы оронойманай предприятинууд дэлгүүрэй харилсаануудта орохонь. Мүнөө үедэ бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри хаа хаанагүй үргэнөөр ябуулагдажа байна. Энэ эрхэ байдалда үйлэдбэриие ашаг үрэтэйгөөр эрхилхын тула хүтэлбэрилэгшэһөө эхилээд юрын хүдэлмэришэн хүрэтэр даажа байһан хэрэгтээ харюусалгатайгаар хандаха, ажалаа эдэбхи түсхэлтэйгээр эрхилхэ ёһотой гэжэ мэдэрхэ шухала.

Хүн зоной эрилтэдэ харюусама шанартай мебель гаргаха хэрэгтэ нэгэдэлэймнай хүдэлмэришэд саашадаашье бүри эдэбхитэйгээр хабаадаха байһандань батаар этигэнэб гэжэ бултанай зүгһөө хэлэнэб.

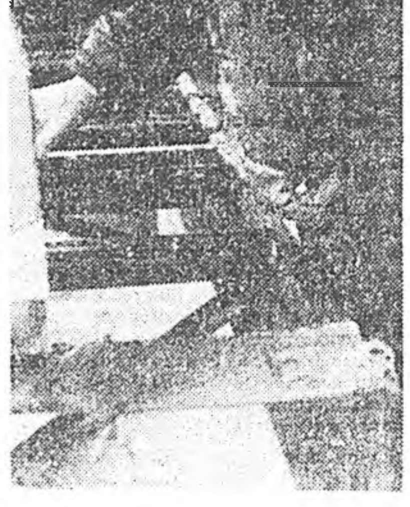
ХҮШЭРШЬЕ ҺААНЬ...

Онохойн ой модоной комбинадай коллектив байгша ондо орёо хүндэ эрхэ байдалда ажаллажа байнхай. Энэ зун хура бороо ехээр орожо, гол горхонууд, һабаһаа халижа, Хандагатайн, Хүрбын леспромхозууд түсэбтэ даабаринуудаа дүүргэнгүй, комбинадые модоор дутуу хангаа бшуу. Жэшээлхэдэ, байгша оной 10 һарын туршада 61,5 мянган кубометр модо комбинадта дутуу эльгээһэн байха юм. Тиигэжэ модо болбосоруулгын, зомгоолоор хабтагай бүтээлгын цехүүд, доодо хоёр склад урагшагүйдөө һэн.

Арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилдэг цех хүндэ хүшэр сагта хүдэлмэреэ зүбөөр эмхидхэжэ, түсэбтэ даабаринуудаа үлүүлһэн байна. Тус цехэй коллектив үүдэнэй, сонхын можо, хабтагай болсод барилгын бусад материалнуудые гаргана. Цехэй ехэнхи хүдэлмэришэд эндэ үнинэй ажаллажа, баян дүршэл шадабаритай болонхой. Хоорондоо харилсаата хэдэн мэргэжэл шудалһанай ашаар хүдэлмэришэд цех соо тодхогдоһон элдэб түхеэрэлгэнүүдые адли тэгшээр хүдэлгэжэ, халаанайнгаа даабари урагшатай дүүргэнэ. Жэшээлхэдэ, ажалай ветеран Н. В. Ермакова «Тюгоку Кикай» түхэлэй япон түхеэрэлгэ үрэ бүтээсэтэйгээр ашаглажа, халаанай туршада 40 кубометр модон материалнуудые гаргана. А. И. Васильев гол транспортер хүдэлгэжэ, модоной хибэдэһээр цехые хангана. Ажалай ветерануд сооһоо А. А. Смирнова, Н. П. Петров болон бусадые нэрлэмээр. Тэдэнэр бүтээсэтэйгээр

хүдэлжэ, залуу нүхэдтөө һайн жэшээ харуулна. Иигэжэ тэдэнэрэй оролдосотой һайнаар хүдэлһэнэй ашаар цехэй коллектив түсэбөө урагшатай дүүргэнэ.

С. БАЛДУЕВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: транспортёрой оператор А. Васильев, Д. Квашнин; Н. Ермакова; станочник А. Петров.

ЭДЕЭ ХООЛОЙ ПРОГРАММА — БҮГЭДЭ АРАДАЙ ХЭРЭГ

БАЙРА БАЙДАЛНАЙ ҺАЙЖАРНА

Манай колхозой гэшүүд энэ табан жэлдэ урагшатайгаар хүдэлжэ, һү, мяха, ороохо таряа, ноохо үйлэдбэрилжэ, гүрэндэ тушааха зорилгонуудаа жэншэдгүй дүүргэһэн байха юм.

Ябажа байгаа энэ табан жэлэй туршада тушаагдаһан үхэр малнай тарганшье, ехэ шэгнүүртэй байгаа. Энэ хэрэгтэ Арбуунай мал шахан таргалуулха гүүртын ахалагша үхэршэн Бадма Самбедагбуевич Ламажаповай хүтэлбэрилдэг коллективэй гэшүүдэй оруулһан хубита ехэ гээд тэмдэглэлтэй.

Үбгэнтэйгөө сугтаа Мария Николаевна хүдэлдэг. Мүн тиихэдэ Бадма Гомбоев, партиин гэшүүн Галина Бадмаевна Гомбоева гэгшэд ажаллажа, үндэр дүнгүүдые түйлана.

Манай үхэршэдэй арендна коллективые Бадма Дмитриевич Будаев ударидана. Тус коллективтэ Бато Базаров, Жаргал Хорганов, Юрий Бухаев, Николай Будаев гэгшэд ажалладаг. Зулгыхан зунай зүлгэ ногооной задаран һалбарха уеэр холын Баунтын хадалиг бэлшээридэ 800-гаад мал туужа гарадаг. Намартаа тэдэнээ буулгажа ерэхэдээ, туд бүриинь шэгнүүрые сүүдхын 900 —1000 граммаар нэмээһэн байдаг гэхэ гү, али 350 шахуу килограммда заабол хүргэһэн байдаг.

Һүүлэй үедэ элбэг ехээр һү һааха талаар зарим тэды амжалтанууд түйлагдаа. 1989 ондо үнеэн бүриһөө 1800 килограмм һү һааха зорилготой аад, тэрэнээ 2024 килограммда хүргөө бэлэйбди.

Энэшье жэлдэ һү һаалиин фермэнүүдэй коллективүүд муу бэшээр хүдэлнэ. Ажахымнай түрүү һаалишан Цырма Гармаевна Цыбикова үнгэрһэн арбан һарада үнеэн бүриһөө 3046 килограмм һү абаад байна. Энэ нүхэрнай Хонхинын фермэдэ ахалагша һаалишанаар хүдэлдэг юм.

Энэл фермын түрүү һаалишадай тоодо Бадмажаб Будаевна Дармаева, Евдокия Хубулеевна Бубеева гэгшэд ороно. Эдэ хоёрнай үнеэн бүриһөө 2445, 2222 килограмм һү һаагаад байнхай. Тул абалгааршье даабаринуудаа дүүргэнхэй.

Галтай, Элһэн, Балагуун нютагуудтахи һү һаалиин фермэнүүд яһала урагшатайгаар хүдэлнэ. Гүрэнэй захилнуудые жэншэдгүй дүүргэнэ. Үйлэдбэрилһэн һүнэйнь өөрынь үнэ сэн үшөөл хямдараагүй. Гэбэшье тэрэниие доошолуулха талаар тусгаар хүдэлмэри ябуулагдана.

Эдэ фермэнүүдтэ Л. З. Дондупова, Л. Б. Панхушкина, Д. Я. Жигжитова болон бусад дүршэлтэй һаалишад ажаллажа, сугтаа хүдэлдэг нүхэдтөө түрүү жэшээ харуулна.

Манай ажахыда ашаг олзо эгээл ехээр үгэдэг һалбаринуудай тоодо хони үсхэбэрилгэ ороно. Бидэ 35 отаратайбди, тэдэнэймнай 18-ниинь эхэ хонидой юм.

Мүнөө түл абаха, нооһо хайшалха, нэмэлтэ шэгнүүр абаха даабаринуудынай сүм бэелүүлэгдэнэ бэлэй. Зуутан-хонишодоймнай зэргэдэ Харганаһаа ахалагша хонишон Александр Дондупович Тыхеевэй бригада гараа һэн. Энэ 100 эхэ хонин бүриһөө 109 хурьган абтаа. Хонин бүриһөө 3,8 килограмм нооһон хайшалагдаа. Энэнь түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо, аяар 300 граммаар дээшээ болоно.

Энэ отара дээрэ комсомол-залуушуул Түмэн Бухаев, Владимир Тыхеев. Андрей Яковлев гэгшэд хүдэлдэг юм. Бултадаа дунда һургуули дүүргэжэ, нютагтаа үлөөд, жэшээтэ һайнаар хүдэлжэ ябана.

Үшөө тиихэдэ хонин бүриһөө хурьга абагшадаймнай тоодо Б. М. Цыбиков, Ж. Б. Доржиев, Д. Ц. Нимаев, Д. М. Нимаева гэгшэд ороно. Эдэ хонишоднай нооһо, хони, хурьгадай шэгнүүр нэмээхэ даабаринуудые үлүүлэн дүүргэдэг юм даа.

Хонидой үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри эмхитэйгээр ябуулһанай ашаар нооһо, тарган мяха абалга дээшэлээ. Энэ орёо хүндэ хүдэлмэри гансата хэгдээ бэшэ даа. Олон жэлэй хугасаа соо таһалгаряагүйгөөр ябуулагдаа.

Мүнөө манай колхозой гэшүүд түйлаһан амжалтануудаа бүри арьбадхажа, үйлэдбэридөө үндэр дүнгүүдые түйлахын түлөө тэмсэнэ. Үргэн олон ниитын дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ фермэ, гүүртэ, отаранууд һаалишад, малшад, үхэршэд, хонишод хам оролсоод, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ байна.

Һаалиин фермэнүүдэймнай хүдэлмэрилэгшэд тэжээлэй цехүүдые шадабаритайгаар хүдэлгэжэ, шанартайгаар бүйлүүлэгдэһэн тэжээлээр һаамхай үнеэдээ, шахан таргалуулагдаха малаа хангана.

Хонхинын фермын тэжээл бүйлүүлхэ цехтэ коммунист Буянто Ширеторович Чимитцыренов, Балагуунда Баир Бубеевич Хобраков гэгшэд хүдэлнэ. Даажа абаһан хүдэлмэридөө ханамжатай хандана. Үдэр бүриингөө захилнуудые шадал зэргээрээ бэелүүлнэ.

Колхозой һү һаалиин фермэнүүдтэ хүдэлдэг хүнүүднай гэр байрануудаар сагай эрилтэдэ харюусамаар хангагданхай.

Ороохо таряанай баян ургаса хуряажа абаха талаар горитойхон ажал эмхидхэгдэжэ ябуулагдана. Энэ табан жэлэй хугасаада таряа хуряажа абаха, гүрэндэ тушааха даабаринуудынай сүм дүүргэгдээ юм. Энэ хэрэгтэ дүршэлтэй механизаторнууд Александр Едошкиевич Галсанов, Валерий Раднаевич Бадмаев гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг арендна коллективүүд хубитаяа оруулаа. Түрүүшүүлэй тоодо Цыдып Мандаров, Юлий Галсанов, Баяр... Базаров, Эдуард Дугаров, ...то Гомбожапов, Галсан... Гуржабон болон бусад ороно. Эдэ нүхэднай үнгэрэгшэ таряа хуряалгын үедэ габшагай шахаар хүдэлһэн, олоной магтаалда хүртэһэн, шалгарһан байха юм.

Энэ жэлдэ манай механизаторнууд таряаланайнгаа гектар бүхэнһөө 22 центнер ургаса хуряагаа. Энэнь урдань жэлнүүдэйхидэ орходоо, ехэ болоно.

Газар тарялангай хүдэлмэридэ түрүү онол аргануудые хэрэглэһэнэй, агротехническа хэмжээ ябуулгануудые зүбөөр сахин ябуулһанай үдэе эдэ ... гэдэ түйлагдаа гээшэ гэзэд ... шолон хэлэхэдэ алдуу болохогүй ха гээд һанагдана юм.

Ниитынгээ адууhа малай ... толгойе олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхын тула ... үбһэ ногооной, ороохо таряанай баян ургаса хуряаха хэрэгтэй болоно.

Мүнөө жэлдэ дүн хамтадаа 40.000 шахуу центнер үбһэ бэлэдхээбди. Гадна 10000 гаран тонно силос болон сенаж даргадаа. Энэмнай урда жэлнүүдэйхиһээ бага бэшэ.

Тэжээл бэлэдхэлгын үедэ Буряадай ССР-эй габьяата механизатор Дамба Ганжуровай... Галсановай хүтэлбэрилдэг звено онсо шалгараа юм.

Тиихэдэ арендатор Владимир Дамбаевич Доржиевай звено онсо һайнаар хүдэлөө. Урдаа табигдаһан түсэбүүдээ сүм дүүргэжэ шадаа.

Манай ажахыда хүн зоной байра байдалые һайжаруулха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ.

Һүүлэй үедэ хэдэн арбад шэнэ гэр бодхоогдожо, олоной хабаадалгатайгаар ашаглалгада оруулагдаа.

Социально-соёлой байшан олоор бодхоогдоо. Тэрэ тоодо Бархан, Хонхинын хүүгэдэй ясли саадууд, Соёлой ордон, худалдаа наймаанай магазинууд, һургуулиин байшан ороно.

Хонхино, Элһэн, Балагуун, Арбуун нютагуудта хэдэн шэнэ гэрнүүд бодожо, малшадта үгтөө.

Ойрын жэлнүүдтэ Хонхино, Элһэн, Бархан тосхонуудта гэрнүүд шэнээр баригдажа, ашаглалгада оруулагдахаар хараалагданхай. Жэшээнь, Хонхинодо эхин һургуулиин байшан, спортын зээлтэйгээ баригдажа, 1993 он болотор толгой дохоор хараалагдана. Мүн ... дэ хүдөөгэйнь соёлой байшан үргэдхэгдэхэ юм. Гадна ... пиисэ үйлэдбэрилхэ завод, машинануудай автогараж гэхэ мэтэ баригдаха.

Саг жэлэй ошохо тума манай колхозой хүн зоной байра байдал улам һайжаржа, сагай эрилтэнүүдтэ дүүрэн харюусамаар болохо зэргэтэй.

Г. ЦЫРЕНОВ,
Хурамхаанай районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой правлениин түрүүлэгшэ.

ДҮРБЭН МЯНГАТАНАЙ ХИЛЫЕ ДАБАХАНЬ

«Октябрьский» совхозой Түбэй һү һаалиин фермын коллекив һү һааха энэ жэлэйнгээ түсэоые хоёр һараар уридшалан дүүргэбэ. Эндэхи һаалишад байгша ондо бүхыдөө 10 мянган центнер сагаан эдеэ үйлэдбэрилхэ даабаритай һаа, ноябриин нэгэнэй байдалаар тэрэнээ 236 центнерээр үлүүлһэн байха юм.

Фермын малшад иимэ үндэр дүн ганса мүнөө жэлдэ түйлаа бэшэ ааб даа. Эдэнэр һүүлэй жэлнүүдэй туршада һү һаалиин фермэнүүдэй, комплекснуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ хододоо түрүүлжэ ябадаг болонхой. Фермынхид илангаяа эдэ жэлнүүдтэ үнеэдээ һайнаар харууhалhанай, зүбөөр эдеэлүүлһэнэй ашаар иимэ амжалтануудые түйлажа шадаа ха юм. Жэшээлхэдэ, тэдэнэр 1989 ондо бүхыдөө 10 524 центнер һү һаажа, түсэбөө 105 процент бэелүүлһэн, үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 3752 килограмм һү һааһан габьяатай.

Энэ табан жэлэй һүүлэй жэлнүүдэй хугасаа соо һайнаар хүдэлһыень эдэ үрэ дүнгүүд элитээр гэршэлжэ үгэнэ. Түрүү коллектив байгша ондо дүрбэн мянгатанай хилые гаталхаар зэһэнхэй, мүнөө ажаллажа ябана. Фермын малшадай энэ хэмжээндэ хүрэхэ байһаниинь лабтай. Юуб гэхэдэ, коллективэй 17 һаалишадай 16-ниинь һү абаха һара бүриингөө даабариие үлүүлэн дүүргэдэг байна. Эдэ нүхэд бултадаа үнгэрһэн арбан һарын дүнгөөр гурбан мянгатанай хилые үни хада дабажа гаранхай. Социалис мүрысөөнэй манлайда дабшадаг түрүүшүүл С. С. Ербанова, М. Г. Дашеева, Г. Ч. Хандуева, А. М. Гомбоцыренов гэгшэд мүнөө үнеэн бүриһөө 4000 килограмм һү һаагаад ябана.

М. ДАГБАЕВА.

Зэдын район.

---

* ТОО, БАРИМТАНУУД *

★ Байгша ондо республикымнай ажахынууд адууһа малайнгаа условно толгой бүхэндэ 9,95 центнер тэжээлэй единицын хэмжээнэй үбһэ, сенаж, силос, ногооной гурил, тэжээлэй корнеплод, һолоомо, мүн талха таряанай зүйл бэлэдхэжэ абаа. Колхоз, совхозууд силос, сенаж урдынхиһаа ехээр даража нөөсэлһэн байна.

★ 1990 ондо Буряад оронойманай үнинэй ваншалта һалбаринуудай нэгэн болохо хонин үсхэбэрилгэдэ урагшатай алхам хэгдээ. Тусхайлбал, республикымнай хони үсхэбэрилдэг бүхы ажахынуудта дүн хамтадаа хонишодой 322 коллектив зуун эхэ хонин бүриһөө 100, мүн зуунһаа дээшэ хурьга түлжүүлжэ тушаагаа.

★ Буряадай ССР-эй колхоз, совхозууд энэ жэлдэ гектарай дунда зэргээр 16,1 центнер ороохо таряа, 63 центнер хартаабха, 187 центнер овощ хуряажа абаа. Ороохо таряанай ургаса илангаяа Кабанскын, Хэжэнгын районуудта баян байгаа гэхэ гү, али гектарай 20,5—20,2 центнер суглуулагдаа.

★ Республикымнай ажахынууд байгша оной үнгэрһэн арбан һарада бүхыдөө 65,6... тонно мяха, 148.263 тонно һү, 205.411 мянган монсогор үндэгэ, 26008 центнер нооһо гүрэндэ тушаагаа.

Совет орон дотор

СИМФЕРОПОЛЬ. Шэнээр һэргээгдэһэн Крымэй татаарнуудай хүгжэмтэ драмын театрта «Насреддин Ходжа» зүжэгэй премьерэ болобо. Театрай уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ Узбекистанай габьяата артист Ильяс Бахшиш зүжэгэй хүгжэм зохёогоо юм. Таджикистанай арадай артистка Ремзия Бакалл хатарай сценэнүүдые табяа.

КЕМЕРОВЭ. Түсэбһөө гадуур гадаадын орондо худалдажа абтаһан 1,5 миллион түхэриг мүнгые эндэхи коксохимическэ заводой коллектив областиин түбтэ байгаали хамгаалгын алба эмхидхэлгэдэ үгэхэ болонхой. Оршон тойронхи дайдые, нуур сээрэмүүдые бузарладаг газарнуудые түргөөр элирүүлхэ гээшэ тэрэнэй зорилго болохо.

ЮЖНО-САХАЛИНСК. Сахалинай ба Курилай аралнуудай хүн зониие колбасагай зүйлнүүдээр ба мяхаар хангаха проект бэелүүлхэ талаар түсэбүүдэй протоколдо һаяхан гар табигдаа һэн. Эдэ аралнуудай фермэрнүүдтэ поршоонхонуудые худалдаха хамтын предприяти эндэ байгуулхаар Минессотын американ бизнесменүүд болон сахалинайхид хараална.

НОВГОРОД. Совет-финляндиин хамтын «Чудово-РВС» предприятида түрүүшын продукци абтаба. Энэнь гэбэл, барилгада ба мебель бүтээлгэдэ үргэнөөр хэрэглэгдэхэ ехэ хэмжээнэй фанерэ болоно.

ТАШКЕНТ. В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ совет хүүгэдэй жасын Узбекистанай республиканска отделени республикын дээдэ һургуулинууд болон техникумүүдтэ һурадаг бэлигтэй бэрхэ үншэн үхибүүдтэ стипендинүүдые бии болгоо һэн. Ноябриин 1-һээ эхилжэ хүүгэдэй байшангуудай 7 хүмүүжэмэлнүүд һара бүри 40 түхэриг абадаг болохонь.

НОВОСИБИРСК. Сибириин геологиин, геофизикын ба минеральна түүхэй эдэй эрдэм шэнжэлэлгын институдай мэргэжэлтэд Убинска нуурай нюусые таагаа һэн. Ушарынь гэбэл, 400 гаран дүрбэлжэн километр газар эзэлдэг, нэгэшье гол мүрэнэй урдажа ородоггүй нуур хэзээдэшье шэргэдэггүй байха юм. Васюганай намаг тээһээ эхиеэ абадаг горхон газар доогуур урдажа, энэ нуурта ородог байшоо.

УЛААН-ҮДЭ. Зүүн Сибириин арадай театрнуудай бүхэроссиин зональна нэгэдэхи фестивальда һайн дуранай артистнууд болон харагшадые нэгэдүүлһэн һайндэр болобо. Буряадай, Тувын, Красноярска хизаарай, Эрхүүгэй, Шэтын, Амарай областьнуудай, мүн тэрэшэлэн Забайкалиин сэрэгэй округой театральна искусствые түлөөлһэн 16 зүжэгшэдэй коллективүүдтэй хотын хүн зон танилсаха аргатай байба. Абаканай арадай театрай «Реквием» гэһэн зүжэг мэргэжэлтэдэй болон харагшадай жюрин гран при абаһан байна.

Буряадай Совет Социалис Республикын Хуули

БУРЯАДАЙ ССР-эй АРАДАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ НЮТАГАЙ СОВЕДҮҮДЭЙ АРАДАЙ ДЕПУТАДАЙ СТАТУС ТУХАЙ

Депутадай өөрынгөө депутадай эрхэ түлөөлэлгэнүүдые бэелүүлэгтэй Хуулиин ёhоор нэгэн доро ниилүүлжэ болохогүй тушаалда hунгагдаhан гү, али томилогдоhон ушарта, үгы hаа депутат байhан хүн тушаа сүүдэй зэмэтэй гэжэ тодорхойлhон приговорой хуулита хүсэндөө орохотой дашарамдуулан, мүн баhа депутадай эрхэ түлөөлэлгэнүүд Соведэй шиидхэбэриин ёhоор болюулагдадаг.

Эрхэ түлөөлэлгэнүүдөө бэелүүлхэдэнь hаад хүргэдэг ушар байдалhаа болохо гү, али хубиин ондоошье ушар шалтагаануудhаа болоно, арадай депутат өөрөө болюулха гэhэн мэдүүлгэ оруулха hаань, Соведэй шиидхэбэреэр арадай депутадай эрхэ түлөөлэлгэнүүдэйнь болзорhоо урид болюулагдадаг.

Арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй арадай депутадуудай эрхэ түлөөлэлгэнүүдыень мүн баhа hунгагшадай болюулха гэhэн дурадхалнай үндэhөөр болюулагдадаг.

СТАТЬЯ 8. Депутадай Соведэй сессинүүдтэ хабаадалга.

Арадай депутадуудай нютагай Соведэй сессинүүд дээрэ депутадууд хамтадаа, сулоотэ ёhоор зүбшэн хэлсэhэнэй үндэhөөр гүрэнэй засагай түлөөлэгшэдэй тус зургаанай мэдэлдэ үгтэhэн гол шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэжэ шиидхэдэг.

Депутат арадай депутадуудай нютагай тус Соведэй сессинүүдтэ байлсаха, тус Соведэй хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаха уялгатай. Сессидэ ерэжэ шадахагүй байhан ушартаа депутат энээн тухай Соведэй Президиумдэ гү, али тэрэнэй түрүүлэгшэдэ мэдээсэдэг.

Арадай депутадуудай Соведүүдэй Президиумүүд, харин городской (районой мэдэлэй городуудай), поселково ба сельскэ (сомоной) Соведүүдтэ — тэдэнэй түрүүлэгшэнэрынь саг болзор соонь, тус тус Соведүүдэй баталhан регламентаар хараалагдаhан болзорто Соведэй сессиин үнгэргэгдэхэ саг ба газар тухай, тэдэнэй үзэмжэдэ табигдаха асуудалнууд тухай депутадта мэдээсэдэг, тус асуудалнуудаар бүхы хэрэгтэй материалнуудые тэрээндэ үгэдэг.

СТАТЬЯ 9. Соведэй сесси дээрэ арадай депутадай эрхэ түлөөлэлгэнүүд.

Арадай депутадуудай нютагай тус тус Соведэй сесси дээрэ зүбшэгдэжэ байгаа бүхы асуудалнуудаар депутат шиидхэхы дуугаа үгэхэ эрхэтэй.

Арадай депутат иимэ эрхэнүүдтэй гэбэл:

Соведэй зургаануудта hунгаха ба hунгагдаха;

Соведэй байгуулжа байгаа зургаануудай ямар хүнүүдhээ бүридэхэ, Соведэй hунгажа гү, али томилжо байгаа тушаалта нюурнуудай кандидатуранууд тушаа hанамжаяа хэлэхэ;

Соведэй зүбшэн хэлсэхэ асуудалнуудые дурадхаха.

арадай депутадуудай тус Соведэй сессиин зүбшэхэ зүйлнүүдээр, асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ гуримаар ба тэдэнэй удхаар дурадхалнуудые ба hанамжануудые оруулха;

арадай депутадуудай нютагай Соведэй сесси дээрэ тус Соведтэ тоосодог гү, али хиналта доро байдаг ямаршье зургаанай, үгы hаа тушаалта нюурай тоосоо гү, али мэдээсэл шагнаха тухай дурадхал оруулха;

Соведэй бүридхэhэн гү, али hунгаhан зургаануудай бүридхэлдэ, тэрэнэй hунгаhан тушаалта нюурнуудта этигэхэ тухай асуудал табиха;

зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаха, асуултануудтайгаар хандаха, элидхэлшэдтэ, мүн баhа заседани дээрэ түрүүлэгшээр hуудаhан хүндэ асуудалтайгаар хандажа, харюусахыень эрилтэ табиха, тэдэ харюунуудтань сэгнэлтэ үгэхэ;

өөрынгөө дурадхалнуудые үндэhэлжэ, дуугаа үгэхэ талаар ушар байдалаа мэдүүлжэ үгэ хэлэхэ, зарим тобшо тайлбари үгэхэ;

арадай депутадуудай тус Соведэй сессинүүд дээрэ ниитын удха шанартай хандалгануудые соносхохо.

Зүбшэн хэлсэлгын үедэ үгэ хэлээгүй арадай депутадуудай нютагай Соведэй арадай депутат хэлэхэ үгынгөө текстые, мүн баhа Соведэй сесси дээрэ зүбшэгдэжэ байhан асуудалаар дурадхалнууд ба ажаглалтануудаа бэшэжэ, түрүүлэгшээр hуугшада дамжуулан үгэхэ эрхэтэй.

Энэ статья дотор заагдаhан эрхэнүүдые бэелүүлхэ гурим энэ Хуулияар ба арадай депутадуудай Соведэй регламентаар тогтоогдодог.

СТАТЬЯ 10. Арадай депутадуудай районно, городской, поселково, сельскэ (сомоной) Соведэй арадай депутадай хуули зохёохо үүсхэл гаргаха эрхэ.

Буряадай ССР-эй арадай депутадуудай нютагай тус Соведэй арадай депутат арадай депутадуудай тус Соведэй сесси дээрэ Хуули зохёохо үүсхэл гаргаха эрхэтэй.

СТАТЬЯ 11. Депутадай асуулта.

Нютагай Соведэй арадай депутат Соведэй Президиумдэ, Соведэй Түрүүлэгшэдэ, гүйсэдхэхэ комитедтэ, тэрэнэй таhагууд болон управленинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэ, мүн баhа арадай депутадуудай районно, сельскэ (сомоной) гү, али поселково тус Соведэй мэдэлдэ үгтэhэн асуудалнуудаар предприятинуудай, эмхи зургаануудай ба эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэ асуултатайгаар хандаха эрхэтэй.

Депутадай асуулта бэшэмэл гуримаар оруулагдадаг. Нютагай Соведэй арадай депутат гү, али тэрэнэй гүйлтаар түрүүлэгшээр байhан хүн Соведэй сесси дээрэ асуулта соносходог.

Асуултын үгтэhэн гүрэнэй зургаан гү, али тушаалта нюур тусхай харюу үгэхэ уялгатай. Асуултада үгтэhэн бэшэмэл харюу гурбан үдэрhөө гү, али Соведэй тогтооhон ондоо болзорhоо хойшо бэшэ сагта үгтэдэг, арадай депутадуудай тус Соведэй сесси дээрэ тунхаглагдадаг. Асуултадань тушаалта нюурай үгэhэн харюуда арадай депутат сэгнэлтэ үгэхэ эрхэтэй. Асуултатай холбоотой зүбшэн хэлсэлгын дүнгөөр тогтоол абтадаг.

Асуулта, тэрээндэ үгтэhэн харюу ба асуултын дүнгүүдээр Соведэй баталан абаhан тогтоол Соведэй шиидхэбэреэр нютагай хэблэлдэ толилогдожо болохо.

СТАТЬЯ 12. Соведэй сесси дээрэ депутадуудай оруулhан дурадхалнууд болон ажаглалтануудые хаража үзэлгэ.

Нютагай Соведэй сесси дээрэ арадай депутадуудай оруулагдаhан гү, али түрүүлэгшээр hуугшада бэшэжэ үгтэhэн дурадхалнууд ба ажаглалтанууд Соведөөр хаража үзэгдэдэг, үгы hаа гүрэнэй ба ниитын зургаануудта ба тушаалта нюурнуудта хаража үзэхыень эльгээгдэдэг.

Соведэй сесси дээрэ депутадуудай оруулhан дурадхалнууд ба ажаглалтануудые гүрэнэй ба ниитын зургаанууд, мүн баhа тушаалта нюурнууд hарын болзорhоо оройтуулангүй хаража үзэхэ, абтаhан шиидхэбэринүүд тухай депутадта өөртэнь, мүн баhа Соведэй Президиумдэ гү, али Түрүүлэгшэдэ, Соведэй гүйсэдхэхэ комитедтэ мэдээсэхэ уялгатай.

Депутадуудай оруулhан дурадхалнуудые зүбшэн хэлсэлгын ба бэелүүлгын хойноhоо хиналта Соведэй Президиум гү, али Соведэй гүйсэдхэхэ комитет бэелүүлдэг.

СТАТЬЯ 13. Депутадай Соведэй зургаануудай хүдэлмэридэ хабаадалга.

Соведэй Президиумэй, саг үргэлжын комиссиин ба Соведэй бусад зургаануудай бүридэлдэ ородог арадай депутат тэдэнэй хүдэлмэридэ хабаадаха, тэдэ зургаануудай зүбшэн хэлсэлгэдэ дурадхалнуудые оруулха, тэдэнние зүбшэн хэлсэлгэдэ, тэдээн тушаа шиидхэбэринүүдые абаха хэрэгтэ хабаадаха уялгатай.

Арадай депутат тэдэнэй хүдэлмэридэ үргэлжэ хабаадагагүй hаа, Соведэй Президиумэй гү, али саг үргэлжын комиссиин бүридэлhөө гаргагдажа болохо.

СТАТЬЯ 14. Депутадай шалгалтанууд.

Соведэй гү, али тэрэнэй зургаануудай даалгабаряар нютагай Соведэй арадай депутат Соведэй газар дайда дээрэ байдаг гүрэнэй ба ниитын зургаануудай, предприятинуудай, эмхи зургаануудай ба эмхинүүдэй хүдэлмэриие шалгалтануудта хабаададаг.

Депутадай шалгалта Соведэй шиидхэбэреэр гү, али арадай депутадуудай бүлэгэй эдэбхи үүсхэлээр үнгэргэгдэжэ болохо.

Гүрэнэй бүхы зургаанууд болон тушаалта нюурнууд шалгалта хэхэдэнь туhалха, шалгалта хэжэ байhан депутадуудай бүлэгтэ хэрэгтэй мэдээнүүдые ба документнүүдые ямаршье hаад түбэггүйгөөр үгэхэ уялгатай. Шалгалта хэжэ байhан депутадуудта тайлбари үгэхэеэ хэншье арсаха эрхэгүй.

Шалгалтын дүнгүүд арадай депутадуудай тус Соведэй сессидэ, Соведэй Президиумдэ гү, али тэдэнэй зургаануудта мэдээсэгдэдэг.

СТАТЬЯ 15. Арадай депутадай hунгалтын округто бэелүүлхэ эрхэ түлөөлэлгэнүүд.

hунгалтынгаа округто эрхэ түлөөлэлгэнүүдээ бэелүүлхэдээ, нютагай Соведэй арадай депутат иимэ эрхэтэй:

гүрэнэй засагай ба хүтэлбэриин зургаануудта, ниитын эмхинүүдэй зургаануудта hунгагшадай аша туhада хабаатай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаха;

өөрынгөө үүсхэлээр гүрэнэй зургаануудай түлөөлэгшэдые хабаадуулжа, хуулинуудые, эрхэтэдэй, предприятинуудай, эмхи зургаануудай ба эмхинүүдэй эрхэнүүдые ба хуулита аша туhыень эбдэжэ байhан тухай, нобшо нозог, ёhо тэдысэ ябадал тухай мэдээнүүдые шалгаха;

суглаануудые, ажалша коллективүүдтэй ба ниитын эмхинүүдэй нютагай зургаануудтай уулзалгануудые үнгэргэхэ;

гүрэнэй ба ниитын зургаануудта, предприятинуудта, эмхи зургаануудта ба эмхинүүдтэ тэрэнэй эльгээhэн дурадхалнуудые, мэдүүлгэнүүдые ба гомдолнуудые хаража үзэхыень хинаха, тэдэнние хаража үзэхэдэ хабаадаха. Гүрэнэй эмхинүүдэй тушаалта нюурнууд хиналтын ажал ябуулга эрхилхэдэнь депутадта туhа хүргэхэ уялгатай;

арадай депутадуудай, hунгагшадай элдэб нэгэдэлнүүдэй ниитын территориальна өөрыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай, ажалша коллективүүдэй, эрхэтэдэй ажаhуудаг газарта, сэрэгэй алба хаагшадай частьнуудта зарлагдаhан суглаануудай хүдэлмэридэ хабаадаха.

СТАТЬЯ 16. Эрхэтэдhээ ороhон дурадхалнуудые, мэдүүлгэнүүдые ба гомдолнуудые депутадай хаража үзэлгэ.

Нютагай Соведэй арадай депутат тэрээндэ ерэhэн дурадхалнуудые, мэдүүлгэнүүдые болон гомдолнуудые хаража үзэдэг, тэдэнние зүбөөр, саг соонь шиидхэхэ хэмжээнүүдые абадаг, эрхэтэдтэй уулзадаг.

Арадай депутадай гүйлтаар гүрэнэй ба ниитын зургаануудай, предприятинуудай, эмхи зургаануудай болон эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд hунгагшадтай уулзахадань байлсаха уялгатай.

СТАТЬЯ 17. hунгагшадай үмэнэ депутадай тоосоонууд.

Нютагай Соведэй депутат хэжэ байhан хүдэлмэри, Соведэй ба депутадай hунгагдаhан зургаануудай хүдэлмэри тушаа тэрэниие депутадта кандидадаар дэбжүүлhэн hунгагшадай, коллективүүдэй ба ниитын эмхинүүдэй үмэнэ hунгалтын урда тээхи программын бэелүүлэгдэжэ, захяануудай дүүргэгдэжэ байhан тухай жэлдэ нэгэнhээ үсөөн бэшээр тоосохо уялгатай.

Нютагай Соведэй арадай депутадай тоосоон бүлэг hунгагшадай бэшэгээр эльгээгдэhэн асуултаар үнгэргэгдэжэ болохо.

Засагай нютагай зургаанууд, ниитын эмхинүүд, олониитэдэ мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүд арадай депутадуудай тоосоонууд тухай үргэноор мэдээсэдэг.

СТАТЬЯ 18. hунгагшадай урда тоосохо, тэдэнэртэй уулзахадань депутадта туhаламжа.

Тоосоонуудые үнгэргэхэдэнь, hунгагшадтайгаа уулзахадань нютагай Соведэй арадай депутадта таарамжатай эрхэ байдал хангагдадаг. Тэрэнэй гүйлтаар арадай депутадуудай нютагай Соведэй Президиум гү, али гүйсэдхэхэ комитет, үгы hаа ниитын эмхиин нютагай зургаанууд, предприятиин, эмхи зургаануудай, эмхинүүдэй захиргаан байра үгэдэг, депутадай тоосооной, hунгагшадтай гү, али ниитын эмхиин гэшүүдтэй уулзалгын болохо саг ба газар тухай эрхэтэдтэ мэдээсэдэг, депутадай урилгаар уулзалгануудта хабаадахыень түлөөлэгшэдөө эльгээдэг, бусадшье туhаламжа үзүүлдэг.

Нютагай Соведэй арадай депутадай гүйлтаар гүрэнэй зургаанууд, предприятинууд, эмхи зургаанууд, эмхинүүд тэрээндэ тоосоходонь, үгэ хэлэхэдэнь хэрэгтэй мэдээсэлнүүдые үгэдэг.

СТАТЬЯ 19. Арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй арадай депутадта үгтэдэг захяанууд

Округой hунгагшадые түлөөлhэн суглаанууд ба конференцинүүд дээрэ уулзалгын болоходо, нютагай Соведүүдэй арадай депутадта кандидадай абаhан даалгабаринууд арадай депутадта үгтэhэн захяанууд мүн болоно.

Имагтал эндэхи нютагай зургаануудай мэдэлдэ хабаатайгаар бэелүүлэгдэхэ даалгабаринуудые арадай депутат захяанууд гэжэ тоолодог.

СТАТЬЯ 20. Захяануудые согсолхо ба хаража үзэхэ гурим

Арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй арадай депутадта үгтэhэн захяануудые согсолхо ба урид хаража үзэхэ хэрэгые арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй Президиум ба гүйсэдхэхэ комитедүүд эрхилхэдээ, арадай депутадуудай Соведүүдэй саг үргэлжын комиссинуудай ажаглалтанууд ба дурадхалнуудые анхаралдаа абадаг.

Захяануудые гүйсэдхэлгэдэ абаха тухай шиидхэбэринүүдые арадай депутадуудай Соведүүд баталан абадаг. Зарим захяануудай гүйсэдхэгдэхэгүй байhан тухай үндэhэлэгдэhэн тайлбаритай шиидхэбэри Совет абаха эрхэтэй.

Арадай депутадуудай Соведүүд экономическа болон социальна хүгжэлтын түсэбүүдые зохёоходоо, бюджет бүридхэхэдөө, мүн баhа бусадшье асуудалнуудаар шиидхэбэринүүдые бэлдэхэдээ, захяануудые анхаралдаа абадаг. Тэдэниие бэелүүлхэ хэмжээнүүд, түсэбүүд ба бюджет дотор түсгаар бүлэг боложо хараалагдадаг.

СТАТЬЯ 21. Захяануудай дүүргэлтые эмхидхэлгэ

Арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдхэхөөр абтаhан захяануудай дүүргэлтые тэдэ Соведүүдэй гүйсэдхэхы болон зонхилхы зургаанууд хангадаг.

Депутадуудаар hунгагдаагүй кандидадуудта үгтэhэн захяанууд дотор бии байгаа дурадхалнуудые нютагай Соведүүд хаража үзэдэг. Тэдэ дурадхалнуудые хаража үзэhэн, бэелүүлэгдэhэн тухай арадай депутадуудай нютагай Соведүүд эрхэтэдтэ сэхэ мэдээсэдэг.

СТАТЬЯ 22. Захяануудые дүүргэлтэдэ арадай депутадай хабаадалга

Арадай депутат захяануудые бэелүүлхэ талаар хэмжээ ябуулгануудые зохёолгодо, зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсадаг, тэдэнэй гүйсэдхэлгые хинадаг, захяануудай бэелүүлгын ябаса тухай hунгагшадтаа ходо-ходо мэдээсэжэ байдаг.

СТАТЬЯ 23. Захяануудые бэелүүлхэ талаар хүдэлмэри тухай мэдээсэлгэ

Захяануудаар арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй абтаhан шиидхэбэринүүд заатагүй толилогдохо ёhотой.

Олониитэдэ мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүд hунгагшадай захяануудые дүүргэлтын ябасые мэдээсэдэг.

СТАТЬЯ 24. Тушаалта нюурнуудтай арадай депутадай хойшолуулангүй уулзаха эрхэ

Депутадай ажал ябуулгын асуудалнуудаар арадай депутат хүтэлбэрилэгшэдтэй ба бусадшье тушаалта нюурнуудтай хойшолуулангүй уулзаха эрхэтэй, мүн баhа депутадайнгаа үнэмшэлгэ харуулжа, Соведэй газар дээрэ байдаг гүрэнэй ба ниитын бүхы зургаануудта предприятинуудта, эмхи зургаануудта ба эмхинүүдтэ орохо эрхэтэй.

СТАТЬЯ 25. Арадай депутадай хандалгануудые хаража үзэхэ талаар тушаалта нюурнуудай уялганууд

Депутадай ажал ябуулгатай холбоотой асуудалнуудаар арадай депутат гүрэнэй ба ниитын зургаануудта, предприятинуудта, эмхи зургаануудта ба эмхинүүдтэ хандаха, табигдаhан асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаха эрхэтэй. Нэрлэгдэhэн зургаан гү, али тушаалта нюур депутадай хандаhан хандалгада харюу hаатуулангүй үгэхэ уялгатай, харин тус асуудалаар нэмэлтэ шэнжэлэлгэ гү, али шалгалта хэхэ хэрэгтэй байгаа hаань, hарын болзорhоо оройтуулангүй харюусаха уялгатай.

Арадай депутадуудай Соведүүдэй ба тэдэнэй зургаануудай, министерствэнүүд, гүрэнэй комитедүүд ба албан зургаануудай мэдэлдэ байhан асуудалнуудаар арадай депутадай хандаhан хандалга тэдэ зургаануудаар харагдаха ёhотой. Хаража үзэхэ үдэр тухай депутадта саг соонь мэдээсэгдэхэ ёhотой.

СТАТЬЯ 26. Хуули эбдэhэн ушарые зайсуулха гэhэн эрилтэ табиха арадай депутадай эрхэ

Гүрэн түрын засагай түлөөлэгшэ hэн хадаа арадай депутадуудай нютагай Соведэй арадай депутат байhан газартаа, хэрэгтэй болоо hаань, зохихо зургаануудта ба тушаалта нюурнуудта хуули эрхэнүүдые ба эрхэтэдэй аша туhые эбдэхэ ушарые болюулха гэhэн эрилтэ табиха эрхэтэй.

Депутадай хандаhан гүрэнэй ба ниитын зургаануудай, предприятинуудай, эмхи зургаануудай ба эмхинүүдэй тушаалта нюурнууд тэрэ дороо эбдэhэн ушарые зайсуулха хэмжээнүүдые абаха, хэрэгтэй болоо hаань — зэмэтэй хүнүүдые харюусалгада хабаадуулха, тэрээн тухай удаань депутадта мэдээсэхэ уялгатай.

СТАТЬЯ 27. Депутадуудай бүлэгүүд

hунгалтын округуудта, ажалша коллективүүдтэ, ниитын эмхинүүдтэ эрхэ түлөөлэлгэнүүдээ бэелүүлхэ зорилготойгоор суглаа хүдэлхын түлөө депутадууд өөhэд хоорондоо хэлсэжэ, депутадуудай бүлэгүүдтэ нэгэдэжэ болохо.

СТАТЬЯ 28. Эрхэ түлөөлэлгэнүүдээ бэелүүлхэ эрхэ байдалаар депутадые хангалга

Совет, гүрэнэй ба ниитын бусад зургаанууд, предприятинууд, эмхи зургаанууд, эмхинүүд ба тэдэнэй тушаалта нюурнууд депутадай этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдээ бэелүүлхэдэнь, таарамжатай эрхэ байдал хангадаг.

Соведэй Президиум, Соведэй гүйсэдхэхэ комитет депутадуудта арадай депутадуудай тус Соведэй, тэрэнэй саг үргэлжын комиссинуудай, депутадуудай бүлэгүүдэй хүдэлмэридэ хабаадахадань хэрэгтэй байра үгэдэг, мүн баhа Соведэй номой жаса, архив, хэлхээ холбооной хэрэгсэлнүүдые, Соведэй мэдэлдэ бии байгаа эмхидхэлэй, буулгабари-олошоруулгын ба барилгын техникые ашаглаха арга олгодог.

Арадай депутат өөрынгөө ажал ябуулгын асуудалнуудаар хэблэлдэ бэшэхэ, телевидени болон радиогоор үгэ хэлэхэ булюу эрхэтэй. Депутадай үгэhэн материалнуудые тэрэнэй зүбшөөлгүйгөөр хубилгажа болохогүй.

СТАТЬЯ 29. Депутадые үйлэдбэриин гү, али албанай уялгануудhаа сүлөөлэлгэ, депутадай ажал ябуулга эрхилэлгэтэйнь холбоотой гаргашануудые бусаалга

Арадай депутадуудай нютагай Соведэй сессиин үедэ, мүн баhа депутадай этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдээ бэелүүлхэ хуулияар хараалагдаhан бусад ушарнуудта депутат үйлэдбэриин гү, али албанай уялгануудhаа сүлөөлэгдэдэг, тиихэдэнь саг үргэлжэ хүдэлдэг газартань дунда зэргын салин түлэгдэдэг.

Депутадай эрхэ түлөөлэлгэнүүдээ бэелүүлхэдэнь депутадта hарада нэгэ үдэр үгтэдэг.

СТАТЬЯ 30. Арадай депутадта юридическэ туhаламжа үзүүлгэ

Соведэй газар дээрэ оршодог гүрэнэй ба ниитын зургаанууд, предприятинуудай, эмхи зургаануудай ба эмхинүүдэй захиргаан депутадай гүйлтаар депутадай ажал ябуулгатай холбоотой асуудалнуудаар тэрэниие мэргэжэлтэдэй зүбшэл тайлбарилгаар хангаха, иимэ туhаламжа саг дары үзүүлэгдэхэ ёhотой, тиимэ аргын үгы байбал — hарын болзороор удаан бэшэ сагта хэрэгтэй мэдээсэл үгтэхэ зэргэтэй.

Арадай депутадуудай Соведүүдэй Президиумүүд, тэдэнэй гүйсэдхэхы ба зонхилхы зургаанууд, предприятинуудай, эмхинүүдэй захиргаан, хуули хидаг зургаанууд депутадайнь ажал ябуулгада гараhан хуулиин асуудалнуудаар арадай депутадта туhа хүргэдэг.

СТАТЬЯ 31. Арадай депутадай нэрэ хүндые хамгаалга

Нютагай Соведэй арадай депутадые доромжэлhоной, мүн баhа тэрэниие хардаhанай түлөө хуулиин ёhоор харюусалгада хабаадуулагдадаг.

Депутадайнгаа уялгануудые гүйсэдхэхэдэнь, депутадта гү, али тэрэнэй дүтын түрэлхидтэ hаад хүргэхэ: үгы hаа хэн нэгэнэй аша туhада шиидхэбэри абхуулхые hэдэлгэ гаргаhанай түлөө уголовно харюусалгада хабаадуулагдадаг.

СТАТЬЯ 32. Арадай депутадуудай нютагай Соведэй арадай депутадай ойро хүргэхэгүй ёhо гурим

Арадай депутадуудай районно, городской, городтохи районно, поселково, сельскэ (сомоной) Соведэй арадай депутат тус Соведэй газар дээрэ зохихо Соведэй зүбшөөлгүйгөөр уголовно харюусалгада хабаадуулагдажа, хаагдажа, сүүдэй гуримаар тохогдодог захиргаанай хэмжээнүүдтэ хабаадуулагдажа болохогүй.

СТАТЬЯ 33. Депутадые харюусалгада хабаадуулха тухай зүбшөөл абаха гурим

Депутадые уголовно харюусалгада хабаадуулхын, хааха ба тэрээндэ захиргаанай талаар зэмэ тохолгын хэмжээнүүдые хэрэглэхын тула прокурор Соведтэ тусхайтаар мэдээсэдэг. Тиимэ мэдээсэл дээдэ шатыншье прокурор оруулжа болохо.

Тиимэ мэдээсэл депутадта зэмэ тохохоhоо гү, али тэрэниие арестовалха зүбшөөл үгэхэhөө гү, захиргаанай шэнжэтэй хуули эбдэhэн ябадал тухай хэрэгые сүүдтэ эльгээхэhээ урид оруулагдадаг.

Прокуророй мэдээсэлые Совет hараhаа богони болзор соо хаража үзэдэг, прокурорhоо асуудал шиидхэхэдэ хэрэгтэй нэмэлтэ мэдээсэл эрижэ болохо. Совет ушар байдалые тайлбарилhан шиидхэбэри абадаг, тэрээн тухайгаа гурбан үдэрэй болзорто прокурорто дуулгадаг. Үндэhэтэй байбалнь, Совет өөрынгөө шиидхэбэриие шэнээр хаража болохо, депутадай ойроо хүртэшэгүй байhан тухай асуудалые Соведэй зүбшэхэдэ депутат хабаадалсаха эрхэтэй.

Арадай депутадуудай нютагай Соведэй шиидхэбэритэй зүрилдөөтэй байhан ушарта дээдэ шатын прокурор дээдэ шатын Соведтэ тэрэ шиидхэбэри болюулха, тус асуудалые Соведтэ дахин хаража үзэхыень эльгээхэ тухай дурадхалтай мэдээсэл эльгээжэ болоно. Сельскэ (сомоной), поселково, городской (районой мэдэлэй городой) Соведэй шиидхэбэриие болюулаад, энэ хэрэг дабтажа харахыень районно гү, али городской прокурор районно, городской Соведтэ дурадхажа болохо. Хэрбээ Соведэй түрүүшынгээ шиидхэбэриие батадхаа hаань, энэ асуудал Буряадай ССР-эй прокуророй дурадхалаар Буряадай ССР-эй Верховно Соведтэ шиидхэгдэжэ болохо.

Хэрбээ энэ статья дотор хараалагдаhан гуримаар прокуророй мэдээсэлые арадай депутадуудай нютагай Соведэй hарын болзор соо хаража үзөөгүй hаань, дээдэ шатын Совет мүн лэ энэ шатын гү, али дээдэ шатын прокуророй мэдээсэлээр тэрээниие тэрэ дороньхаража үзэхэ хэмжээнүүдые абадаг.

Соведтэ мэдээсэл оруулhан прокурор энэ хэрэгээр мүрдэлгэ хэhэнэй hүүлээр гурбан хоногой болзорто депутадые харюусалгада хабаадуулха гү, али арестовалха гэжэ зүбшөөлөө үгэhэн Соведтэ мүрдэлгын, хэрэг хаража үзэhэнэй дүнгүүд тухай мэдээсэхэ уялгатай.

Хэрбээ депутадай тэрэнэй hунгагдаhан Соведэй газарhаа ондоо тээ гэмтэ ябадал гаргаа hаань гү, али захиргаанай шэнжэтэйгээр хуули эбдээ hаань арадай депутадуудай нютагай Соведэй депутадые уголовно харюусалгада хабаадуулха, арестовалха ба захиргаанай шэнжэтэй хуули эбдэhэн ушараар хэмжээнүүдые абахада зүбшөөл эригдэдэггүй.

СТАТЬЯ 34. Нютагай Соведэй арадай депутадай ажалай эрхэнүүдые, депутадаар hунгагдаhан сэрэгэй алба хаагшадай ба албанайнь уставууд болон дүримүүдээр гуримшуулагдадаг бусад түхэлэй эрхэтэдэй эрхэнүүдые лаб хангалга.

Нютагай Соведэй арадай депутат эрхэ түлөөлэлгэнүүдээ бэелүүлжэ байhан үедөө, мүн тэрэнэй дүүрэhэнэй hүүлдэ хоёр жэлэй туршада захиргаанай үүсхэлээр арадай депутадуудай тус Соведэй зүбшөөлгүйгөөр предприятида, эмхи зургаанда гү, али эмхидэ хүдэлмэриhөө сүлөөлэгдэхэ, колхозhоо элибээ кооперативhаа, hуралсалай зургаанhаа гаргагдаха, үгы hаа журамай талаар зэмэ тохоhон янзатайгаар бага түлбэритэй хүдэлмэридэ оруулагдажа болохогүй.

Нютагай Соведэй сэрэгэй алба хаагшадhаа, албан хэрэгэйнь уставууд болон дүримүүдээр гуримшуулагдадаг эрхэтэдhээ hунгагдаhан арадай депутат захиргаанай үүсхэлээр Соведэй зүбшөөлгүйгөөр албанhаа гаргагдаха, тушаалhаа буулгагдаха, нэрэ зэргээрээ доошолуулагдаха, мүн баhа тэрэнэй өөрынь зүбшөөлгүйгөөр албанай хэрэгээр ондоо тээшэ томилогдожо болохогүй. Тэрэнэй офицерэй гү, али дээжэ байhан тушаалайнгаа ёhоор тэрээнтэй адли тусхай ээлжээтэ нэрэ зэргэ олголгыень hаатуулжа болохогүй.

Соведтэ хүдэлхөөр үйлэдбэриин гү, али албанай уялгануудhаа сүлөөлэгдэhэн нютагай Соведэй арадай депутадта депутадайнь эрхэ түлөөлэлгэнүүдэйнь болзорой дүүрэхэдэ, тэрээндэ урданхи хүдэлмэринь (тушаалынь), харин тэрэнэй үгы байбал — ондоо адли зэргын хүдэлмэри (тушаал) тэрэл предприятида, эмхи зургаанда, эмхидэ үгтэдэг.

Нютагай Соведэй арадай депутадай бэелүүлжэ байгаа тушаалда хүдэлмэрилэгшын ороходо, тэрээнтэй болзоройажалай хэлсээн баталагдадаг, тэрэ хэлсээн депутадай урданхи ажалдаа бусахадань болюулагдадаг. Депутадай Соведтэ ба тэрэнэй зургаануудта хүдэлhэн саг ажалайнь нэгэн ниитэ, таhалгаряагүй стажда, мэргэжэлээрээ хүдэлhэн стажда оруулагдадаг.

СТАТЬЯ 35. Депутадай түлбэригүйгөөр ябаха эрхэ

Районно, городской, городтохи районно, поселково ба сельскэ (сомоной) Соведэй арадай депутат районой, поселогой ба сельсоведэй газар дээрэ республиканска мэдэлэй автомобильна ба уhанай транспортаар ба городой, пассажирска транспортаар (таксиhаа бэшээрнь) түлбэригүйгөөр ябаха эрхэтэй.

СТАТЬЯ 36. Арадай депутадай туhалагшад тухай

Нютагай Соведэй арадай депутат ниитын эдэбхитэ ёhо гуримаар хүдэлдэг туhалагшадтай байха эрхэтэй.

СТАТЬЯ 37. Арадай депутадай ажал хүдэлмэридэ hаад хүргэдэг тушаалта нюурнуудай харюусалга

Депутадай үмэнэ уялгануудаа дүүргэдэггүй, тэрэнэй хүдэлмэридэ hаад хүргэдэг, мэдэжэ байгаад худал хуурмаг мэдээсэл үгэдэг, депутадай ажал ябуулгые лаб хангадаггүй гүрэнэй ба ниитын зургаануудай, предприятинуудай, эмхи зургаануудай ба эмхинүүдэй тушаалта нюурнууд Хуулиин ёhоор харюусалгада хабаадуулагдаха зэргэтэй.

Арадай депутадай гүйлтаар гү, али өөрынгөө үүсхэлээр нютагай Соведүүдэй Президиумүүд, гүйсэдхэхэ комитедүүд, мүн баhа дээшээ байhан Соведүүд арадай депутадай ажал ябуулгада hаад тойбо татадаг тушаалта нюурнуудые харюусалгада хабаадуулха гэhэн эрилтэ гүрэнэй алишье шатын зургаанда табиха эрхэтэй.

БУРЯАДАЙ ССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ С. Н. БУЛДАЕВ.

Улаан-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан,
1990 оной октябрийн 16.

ХИЛЫН СААНАhАА

ТАСС · АПН

...Ядерна зэбсэг ...дые буруушаадаг ...й уласхоорондын (ЙАЛАНА) кол- ...үдэлмэреэ дүүр- ...энние олоор хю- ...г хэрэгсэлнүүдые ...энние хадагалжа ...хэлэхэ гээшэ хуу- ...дал мүн гээд тэн- ...абтаhан декла- ...лэгдэнэ. Ядерна ...эгсэлнүүдые бэл- ...ние түсэблэдэг, ...үүд хүн тү- ...рша уголовно ...хэнэ гээшэ. тии- ...эй түлөө харюу- ...эй гэжэ тус эм- ...юм.

15 ороной, тэрэ тоодо СССР-эй, США-гай, Японой, ФРГ-гэй, Голландиин эрдэмтэд, судьянар, адвокадууд, прокурорнууд, политологууд гурбан үдэр үргэлжэлhэн уулзалгада хабаадаа hэн.

ПРАГА. Ноябриин 17-до США-гай президент Джордж Бушай албанай хэрэгээр ЧСФР-тэ ерэхэеэ байhаниинь Чехословакида ехэ удха шанартай үйлэ хэрэг болоно. ЧСФР-эй президент Вацлав Гавел радиогоор үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ мэдүүлээ hэн. Бушай хэдэн час соо Германида байhаниие тоолоогүй hаа, энэ намартаа американ президентын ерэhэн Европын ори ганса гүрэн ЧСФР болохонь гэжэ тэрэнь заагаа. Ороной «бархатна» революциин нэгэ жэлэй ойтой дашарамдуулан, албанай хэрэгээр ерэхэ болонхой.

Чехословакиин парламентда Европын шухала асуудалнуудаар Буш үгэ хэлэхэ хаш.

«Манай ороной түүхын эхиеэ абадаг» Вацлавай талмай дээрэ Чехословакиин олониитын урда үгэ хэлэхэ хүсэлтэй байhан тухайгаа Буш мэдүүлээ hэн гэжэ В. Гавин тэмдэглээ.

РИМ. Эндэхи Барбериниин ордендо болоhон ёhололой үедэ хүнэй эрхэнүүдые хамгаалха талаар Европын конвенцидэ Венгри нэгэдэжэ, Европын соведэй 24-дэхи гэшүүниинь болобо. «Тус эмхидэ Венгриин ороhониинь ниитэ Европын байшан байгуулха замда шухала алхам болобо, — гэжэ ПАСЕ-гэй түрүүлэгшын орлогшо Уго Пеккиоли мэдүүлээ.

Тус түбиин политическэ зүбшэлэлгын эгээл ехэ эмхинүүдэй нэгэниинь болохо Европын соведтэ орохо hанаатай Польшын ба Чехословакиин гадаадын политическэ албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд тэндэ байлсаа hэн. 1991 оной түрүүшын хахадта тэдэнэр абтахаар хүлеэгдэнэ. Зүүн Европын хэдэн бусад гүрэнүүд, тэрэ тоодо Советскэ Союз тусхай уряал абанхай. Тиимэhээ Европын соведэй парламентскэ ассамблейн хүдэлмэридэ хабаадаха эрхэтэй юм.

ВАШИНГТОН. Ойрын жэлнүүдтэ Холбоото Штадууд зэбсэгтэ хүсэнүүдэй байгуулажые шэнээр хаража үзэхэ, тоосень хорооха аргатай. Питтсбургда (Пенсильвани штат) уласхоорондын хэрэгүүдэй талаар соведтэ үгэ хэлэхэдээ, США-гай обороной министр Ричард Чейни энээн тухай мэдүүлээ hэн. Министрэй хэлэhэнэй ёhоор, «бүхэдэлхэйн гэнтын дайнай аюулай зайсуулагдаад байхада», Холбоото Штадуудта ойрын хоёр-гурбан жэлэй туршада Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй байгуулажые шэнээр харуулжа үзэбэл, зүйтэй юм. Энээнтэй дашарамдуулан, «зэбсэгтэ хүсэнүүдые бүридхэхэ шэнэ сценари» баталан абаха, мүнөө үедэ Персидскэ тохойн райондо байhан бүлэг сэрэгүүдтэл адли региональна сэрэгэй бүлэгүүдые байгуулгада хүсэлэл оролдолгонуудаа элсүүлхэ хэрэгтэй гэжэ тэрэ хэлэhэн байна. США ойрын табан жэлдэ зэбсэгтэ хүсэнүүдэй тоое 25 процент тухайтай хорооха аргатай.

УЛААН-БААТАР. Монгол-совет соёлой бүлгэм байгуулха талаар соведэй хүдэлжэ эхилhэн тухай правительствын «Ардын эрх» газетэ мэдээсэбэ. Монголой ниислэлэй интеллигенциин бүлэг түлөөлэгшэд иимэ эмхи байгуулха үүсхэл гаргаhан юм.

Хоёр арадай ёhо заншалнуудые hэргээн хүгжөөлгэдэ, монгол ба буряад соёл болбосорол баяжуулгада, мүн тэрэшэлэн мүнөөнэй эрхэ байдалда ургажа ябаа залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ арадай онол аргануудые хэрэглэлгэдэ туhалха гээшэ шэнэ бүлгэмэй зорилго мүн.

эрид шууд тэмсэхэ, ороной конституциин ёhоор ажал ябуулгаяа бэелүүлхэ юм.

Монгол-буряад соёлой бүлгэм эмхидхэхэ талаар Советые ниислэлэй политехническэ институдай багша С. Батжаргал толгойлно.

Мүнөө үедэ Монголдо 70 мянган шахуу буряадууд ажаhуудаг.

МНР-эй правительствын премьер-министр Д. Бямбасурэнэй түрүүшын пресс-конференци тухай тоосоо залуушуулай «Монголын залучуд» газетэ hаяхан толилбо. Министрнүүдэй шэнэ кабинедые эсэслэн бүридхэhэнэй hүүлдэ Монголой хэблэлэй түлөөлэгшэдтэй тэрэ уулзаа hэн.

Правительствын түрүүшын хэмжээнүүд, ойрын жэлнүүдэй зорилгонууд тухай Д. Бямбасурэн тодорхойгоор ...

зохёогдоо. энэ программые правительствын программа түргөөр бэелүүлхэ аргатай байгуулamжа бүридхэгдөө ха. Гуримшуулагдадаг дэлгүүрэй экономикодо орохо шухала гэжэ тэрэ онсолон заагаа hан байна.

Мүнөө жэлэй эсэс тээшэ ороной хүн зон 2 миллион 240 мянган болохо гэжэ тэрэ мэдээсэбэ. Мүнөө үедэ ороной гол фонднууд 35 миллиард түхэригэй болоно. Тэдэнэй 20 миллиардынь хүн зоной дунда акцинууд болгогдон тараагдажа магадгүй гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Хүгжэнги оронуудай туhалаашье hаань, Монгол орон дэбжэлтэ туйлахагүй гэжэ хододоо hанажа ябаха хэрэгтэй гээд премьер-министр онсолон зааба. Хүн бүхэнэй хамсыгаа шуужа, үнэн сэхээр ажаллахадал, орон хүгжэн hалбарха жэшээтэй.

МӨӨРӨӨШЭДЭ МҮНӨӨ ЯМАР БЭ?

(Барилга хадаа соёл ба уг заншалаа һэргээлгэтэй сэхэ холбоотой гэжэ манай корреспондент батална)

...СҮХЭ ГОЛОЙ солгёон үерһөө хашарһан мөөрөөшынхид хэр угһаа түбхинэн налайһан отог һуудалнуудаа орхижо, губээлиг газартэ, ой модоной захаар гэрнүүдээ жэрылгэһэн байгаа. Анха түрүүшээр гайхаадшье абамаар һэн: «Хэзээнһээ энэ буряадуудай ой модон соо һуурижадаг болонхой юм?» Тайлбаринь харин юрын байба ха юм: уһанай аюулһаа тэрьедээ.

Нютагай энэ өөрсэ байдал бэшэ, харин мөөрөөшынхидэй бүри өөрсэхэн зан намайе гайхуулба. Али олон талаар урагшатай һүбэлгэн зоншье һаа, буряад хэлэн, соёл гэхэдэ, өөдэ абажа үгэдэггүйнь элирбэ. «Буряад литературна хэлэ, бидэ, сонгоолнууд, ойлгоногүйбди. Угаа бэрхэтэй. Тиимэһээл «Буряад үнэниие» абадаггүйбди»— гээд лэ хүнгэхэн тайлбари үгөөд орхихо юм.

Нэрээшье, нилээн наһажаал, зарим хүгшэншье зон ород, буряадые холижо дуугархаһаа гадна ородоорнь бүри аятай шурьюулна ха гэжэ һэжэглэмээр. Эндэ нэрлэһэн, дурдаһанай хэрэггүй ха. Сэбэр буряад нютагайхид аад, хоёр хэлэнэй холисоор дашуурхадань таагүйл даа.

Энэл районой Алтай нютагһаа буряад хэлэ, литература заахаар иишэ ерэһэн М. Б. Данжурова иигэжэ хэлээ һэн: «Һүүлэй үедэ үшөө һайжаржа, ондоо боложо байнабди гэхэ байнаб. Һургуулиингаа суглаан дээрэшье өөһэдынхеэрээ хөөрэлдэел гэлсээ һэмди. Багаханшье һаа, баясамаар баримта бэшэ гү? Өөрөө би дуу дууладагби, дуунда дуратай хүм. Танай иишэ ерээд, дуунуудаа мартажа байнаб гэжэ шоглодогби. Алтайнхидта адли эдэбхитэй һаа, гоёл һэн aаб даа. Теэд тэрэ болотор хэзээ юм даа...»

Нэгэл районой хоёр нютагай шэнжэ шарай яахадаа иимэ ондоо юм? Нэгэниинь нүгөөдэһөө ятараа хойнотобо гээшэб? Мэдээжэ хэдэн шалтагаание дурдангүй, ажахын хүтэлбэрилэгшэдһөө сүм дулдыдаһан нэгэ шалтагаанда тогтохо гээ һэм. Ушарынь хадаа, иимэ олон айл зонтой Мөөрөөшэдэ... мүнөө болотор соёлой ёһотой байшан үгы юм. Хэдыш оролдоо һаа, 40 һууритай уйтахан клуб соо юу бүтээхэбши?

Совхозой парткомой секретарь Б. Б. Цыбиктаровай хөөрөөнһөө:

— 150 һууритай соёлой байшангай проектно-сметнэ документаци табигданхай. Хяагтын ажахынууд хоорондын нүүдэл-оньһожоруулагдамал колоннын коллектив (МПМК) хоёр-гурбан жэлһээ барилгыень эхилхэ юм. Өөһэдтэмнай мэргэжэлтэ барилгашад үгы, бирахагүйлди даа.

— Ондоо арга олохын аргагүй юм гү?

— Үгы л даа.

Совхозой директор Г. Г. Будаевтай хөөрэлдөө һэмди. **Эгээл шухаг, хойшолуулшагүй барилга гэжэ огто мэдэрэгдээгүй гэжэ иимэ хөөрэлдөөнүүдэй үедэ ойлгомоор бэлэй.** Харин тиимэ мэдэрэл-ойлгосын бии байгаа һаа, барилгыень түргэдхэхын тула ябуулга хэгдэхэл һэн ха. Жэшээлбэл, гансал МПМК-тай зүбшөөд байнгүй, «Бурятскагропромстрой» нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдөөд үзэхэдэ яаха һэм... Гэхэ мэтээр бодоо һаа, арга хүргыень бэдэрмээр aаб даа. Харин хоёр-гурбан жэлһээ эхилэгдээ һаа, 1995 ондо ашаглалгада тушаагдахань үшөөл мэдэгдэнэгүй бшуу.

Гэхэ зуура энэ ажахын бусад зарим барилганууд урагшатай ябуулагдана. Запчастьнуудай склад, хүнгэн автомобильнуудай гараж, пожарна депо, тугалай, үхэрэй байранууд... Минеральна үтэгжүүлгэнүүдэй складай барилга түлэг дундаа. 43 мянган түхэриг эндэ гаргашалагдаха хараатай. Хэрэгтэйень хэн арсахаб? Оршон байгаалида хоро хүргэгдэхэеэ болихо. Хадагаламжын найдамтай газар болохо.

Иимэ бодолой түрэбэшье, соёлой байшан — наадан зугаагай, ёһо заншал һэргээлгын, түрэл хэлэеэ дэлгэрүүлгын гуламта ухаанһаам огто гараагүй, мүнөөшье һанаем зобооһоор.

Үшөө нэгэ баримта эндэ хэлэмээр: Мөөрөөшын һургуулида, соёлой байшанда хүгжэмшэн үгы юм. Хэды соо? Үни заяанай. Нэгэшье хүн тодо харюу үгэбэгүй. МНР-эй «Алтан Булаг» госхоздо айлшалхадаа, хүршэ һууринуудаар баянистые бэдэржэ зобоо һэн.

Соёлой асуудалнуудта иимэ хандасатай байхада, улад зоной уг заншалай мэдэрэл яажа һэргээлтэйб? Мөөрөөшэдэ тогтоһон мүнөөдэрэй байдал тушаа партиин Хяагтын райкомой, райгүйсэдкомой дэргэдэхи соёлой таһагай түлөөлэгшэд юун гэжэ һанана хаб?

* * *

СОЁЛОЙ БАЙШАНГАЙ сорбойхые хараашьегүй һаа, Мөөрөөшын дасанай үндэрлэгдэжэ байхыень үзэжэ һайхашаагдаа һэн. Эгээл эндэ, Хилганатада 1740 ондо сонгоол зуугаад ламанар һэеы гэр табижа, уншалга хэһэн, иигэжэ буддын шажангай Буряад соогуур дэлгэрэлгэдэ эхи табигдаһан бэлэй.

— Сонгоол дасан бодхоохомнай, хандибари оруулагты гэһэн хандалга абаха тухай обоон дээрэ хэлсэгдээ һэн. Хүн тоотон оролсоо. Бурхан шажанда һүзэгтэй гү, үгы гү — хуул 10—20 түхэригөө үргөө. Тиигэжэ хэдэн зуун мянган түхэриг суглараа юм. Мүнөө дээрээ хорёод мянганиинь хэрэглэгдээд байна. Ерэхэ жэлэй Майдарай хурал июнь һарада эндэ хурагдаха aабза,— гэжэ ахалагша барилгашан Дашанима Жигжитов хөөрөө һэн.

Тиимэл даа, энэ дэмбэрэлтэй хэрэгтэ улад зониие гансал һүзэг хүтэлөө бэшэ. Угайнгаа ёһо заншал, урданайнгаа мэдэсэ шадабари, эди шэди һэргээхэ гэһэн хүсэл угаа ехэ байһаниинь мүнөө элиржэ байна бэшэ гү? Хүн зоной найдабаряар дасан үндэрлэгшэд гэбэл, Ивалгын дасан барилсаһан, уран гарта Д. О. Дондоков, мүн Д. Б. Цыбденов, Ц. Б. Цыренов, Бадмажаб Доржизапов гэгшэд болоно.

— Сонгоол дасанай эгээ ехэ лама Мэргэн амбай гэдэг яаха аргагүй хурса хүн байһан гэлсэдэг. 20 модоной зайһаа хэнэй, ямар хэрэгээр ерэжэ ябаһые алдуугүй мэдэдэг, бусадшье олон шэдитэй һэн ха. Нарин Хүндын Табдан дооромбо тухай мүн лэ домог суу бии юм. Хүн зондоо аша туһа хэжэ ябаһан хүндэтэй эмшэд, мэдэлшэд, зурхайшад ламанар соо олон һэн бээ. 1937 ондо эгээл энээхэнүүр 1000 лама хамалган хашалганда туугдажа ошоһон юм. Хойно хойноһоо һубарин алхалаа һэн гэлсэдэг. Үсөөниинь лэ бусажа ерэһэн aаб даа,— гэжэ Бадмажаб Доржизапов хөөрэнэ.

Бутаргагдаһан хуушан дасангай һууринь бии, элихэн. Бүтэн байхадань буулгагдаһан дүрэ зурагыньшье үлэнхэй. Энээниие һажааха, мүн монгол журналнуудыешье һэхэхэ саг гарана ха. Шэрэ шонхынь, угалза хээгынь ондоо болгохогүй, уг түхэлынь алдахагүй гэжэ барилгашад оролдоно. Ехэ энэ дасангые тэрэ занданьшье бэшэ һаань, тон дүтэрхыгөөр дабтажа үндэрлэбэл, одоол һанаһанаа бэелүүлээбди гэжэ эдэнэр урмашаха. Хяагтын-Адагай, Ноёхоной, Тохойн, Ара-Харланай, Худэриин, Сүхын гээд лэ аяар арбан гурбан голой һүзэгтэн, мүн уншалга, тахилгануудта ябаха дуратайшуул иишэ субажа суглардаг байгаа ха.

...Бадмажаб Доржизаповай үбгэн эсэгэ Балдоржи 1883 ондо Богдын хүреэниие бодхоолсоһон, барилгын зайсан ябаһан юм байна. 82 наһатайдаа, 1929 ондо наһа бараһан ха. Өөрөө үндэр наһандаа мүнөө тулажа ябаһан Бадмажаб үбгэжөөл Монгол айлшалжа, хүреэнэй түлөөлэгшэдтэй уулзаа, тэдэнэй хайра хүндэдэ хүртэжэ ерээ һэн.

— Эндэ иигэжэ дасангаа барихабди гэжэ тиихэдэ санаа үнөөндэш ороогүй һэн бээ. Эртээр боложо үнгэрһэн Буддын шажантанай съездэдэ дасанай барилгашадай зүгһөө делегадаар һунгагдаа һэм. Ехэл һонирхолтой юумэ шагнажа ерээб. Гэхэ зуура манай эндэ заяагаараа бүтэсэн Аранжан Арьяа Баала бии юм. Хүмэг хабсагайн түхэлтэй энэ мүргэлэй газар хайша хэрэг орхигдонхой. Түүхын хүшөөнүүд гүрэнэй зүгһөө хамгаалагдана ха юм. Тэрээндэл адляар Аранжан аршалагдаха, тахигдаха ёһотой,— гэжэ наһатай барилгашан һанамжаяа хэлэбэ.

Гансал мухар һүзэгэй мэдэрэл бэшэ, харин сэдьхэлэймнай сэнтэй найдал, заяанай заабари эдэ үгэнүүд соо бии ёһотой.

Г. ДАШЕЕВА,
журналист.

Хяагтын район.

Гиир үргэлгөөр СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн

ОЛОНОЙ ДУНДАҺАА ШАЛГАРБА

Гиир үргэлгын спортоор СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө зургаадахи мүрысөөн баярай оршон байдалда Улаан-Үдын хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой соёлой-спортын комплекс соо нээгдэбэ. Юһэн командын, тэрэ тоодо найман союзна республикын болон Буряад ороной 91 гаһар хүсэтэй спортсменүүд мүрысөөндэ хабаадана.

ЗММК-гай соёлой спортын комплекс гоё һайханаар шэмэглэгдэнхэй.

Эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ — Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Г. Н. Манжуев мүрысөөе нээхэдээ, иигэжэ хэлэбэ:

— Ёһотойл баатар хүбүүдэй эрхилдэг гиир үргэлгын спортоор СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө ээлжээтэ мүрысөөндэ хабаадахаяа үргэн дэлюун Эхэ оронойммай бүхы заха булангуудһаа манайда ерээд байһан спортсменүүдые, тэдэнэй тренернүүдые, судьянарые үнэн зүрхэнһөө халуунаар амаршалхыемни зүбшөөгыт. Һүүлэй жэлнүүдтэ манай орон дотор, хилын саана спортын энэ зүйл үргэнөөр хүгжөөгдэжэ байна. Энэ талаар манайда өөһэдын эдэбхитэд бии. Жэшээлбэл, С. И. Деханов, Г. К. Хомяков болон бусадые дурдажа болоно. Суута спортсменүүдээрээ Буряад орон алдаршанхай. Олимпиин чемпион боксер Владимир Сафронов, Олимпиадада мүнгэн медаляар шагнагдагша боксер Велингтон Бараников, дэлхэйн чемпион барилдаашан Борис Будаев, дэлхэйн Кубогта хүртэгшэ барилдаашан Сергей Замбалов болон бусадые нэрлэлтэй. СССР-эй Спорткомитедэй шиидхэбэреэр Татьяна Позднякована хүнгэн атлетикээр «СССР-эй габьяата мастер» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо. Гиир үргэлгөөршье бэлигтэй бэрхэ атледүүд бии. Тусхайлбал, СССР-эй Кубогта хоёр дахин хүртэһэн Сергей Леоновые дурдангүй гаража болохогүй. Тэнсүү шанга тэмсэлдэ эгээл эрхимүүдэй илалта түйлахыень хүсэнэб...

Удаань СССР-эй Гиир үргэлгын спортын федерациин президент, уласхоорондын категориин судья В. К. Шанкин үгэ абажа, сугларагшадые халуунаар амаршалаа.

Суута атледүүд — СССР-эй таба дахин чемпион Федор Усенко (Украина), ороной дүрбэ дахин чемпион Сергей Мишин (РСФСР), СССР-эй Кубогта хоёр дахин хүртэгшэ Сергей Леонов (Буряадай ССР) гэгшэд мүрысөөнэй туг үргэбэ.

Улаан-үдынхидэй дурдам торгон хадаг дээрэ сагаан эдеэгээр, хилээмэ-дабһаар айлшадаа хүндэмүүшэ халуунаар угтахадань, зал соогуур альга ташалга наяршаба.

Һүүлээрнь зүүн зүгэй арадуудай хатар гүйсэдхэдэг «Лотос» болон «Багульник» ансамбльнуудай артистнууд бэлиг шадабаряа харуулжа, спортсменүүдые шанга тэмсэлдэ уряалһан байха юм.

ЗММК-гай соёлой-спортын комплексдо Владимир Чертыковой хүтэлбэри доро 300 гаран хүн ушу гэдэг упражнени шудалдаг. Эдэнэй зариманиинь мэргэжэл шадабаряа харуулаа. Гаһар хүсэтэй, эди шэдитэй атледүүд Эдуард Мищенко, Владимир Гомбонов, Евгений Семыкин гэгшэд арга хабаяа гаргажа, сугларагшадые һонирхуулба.

Мүрысөөнэй түрүүшын үдэр 60, 65 болон 70 килограммай шэгнүүрнүүдтэ шанга тэмсэл эхилһэн байгаа.

Эгээл хүнгэн шэгнүүртэ гол түлэб РСФСР-эй суглуулагдамал командын гэшүүд һайн һорилго бэлэдхэлтэй байһанаа харуулаа. Хоёр пүүдэй хоёр гиирые Оренбург хотын 18-тай атлет Дмитрий Судаков 68 дахин түлхин үргэжэ, Украинын түлөөлэгшэ Михаил Гераскевичэй амжалтые 14-өөр үлүүлһэн байгаа. Тус тустаа 63 ба 64 дахин түлхин үргэһэн В. Вустян (УССР), С. Овсянкин (РСФСР) гэгшэд урдын рекордые мүн лэ үлүүлээ. Хоёрдохи упражненидэ тиимэ үндэр үрэ дүнгүүдэй түйлагдаагүйшье һаань, дүн хамта 112 очко абажа, Владимирска областиин Меленки хотоһоо ерэһэн спортын мастер Сергей Овсянкин СССР-эй чемпионой нэрэ солодо дүрбэдэхеэ хүртэбэ бшуу!

Хоёрдохи упражненеэр гэхэ гү, али зүүн ба баруун гараараа хоёр пүүдэй гиирые 56 дахин ээлжэлэн үргэһэн Виктор Исаков дүн хамта 107 очкотойгоор хоёрдохи һуури эзэлээ. Тэрээнһээ нэгэ очкогоор гартаһан залуу атлет Дмитрий Судаков бронзо медаляар шагнагдаа. Украинын командын 18-тай спортсмен Вячеслав Вустяниие онсолон тэмдэглэлтэй. Тэрэ ехэ ерээдүйтэй атлет байһанаа харуулба. Эрэшүүлэй нааданда түрүүшынхеэ хабаадабашье, дүрбэдэхи һуурида гараһан байха юм. Тэрэ хүдэр шамбай бэетэй, яһала һайн арга дүрэтэй байхаһаа гадна, мүхэшэгүй зоригтой байжа, сугларагшадай дура буляаба.

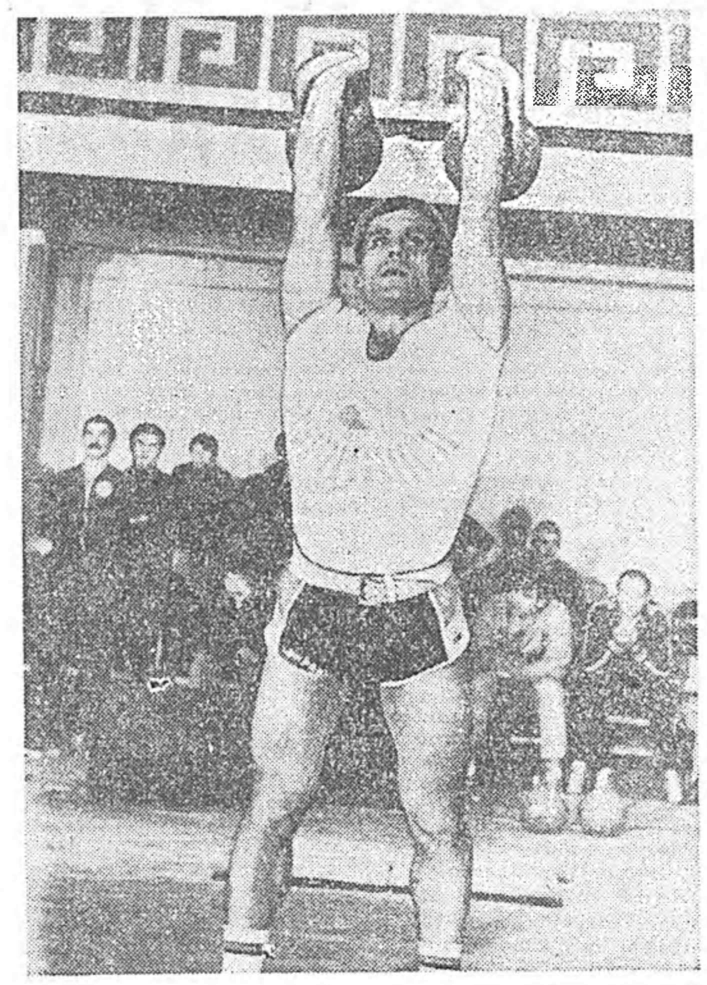
65 килограмм. Украинын ССР-эй 37-той спортын мастер Роман Михальчук нёдондо жэл Ярославль хотодо үнгэрэгдэһэн СССР-эй чемпионадта зургаадахи һуури эзэлһэн байбал, мүнөө хоёр упражненеэр ороной рекорд (96+62) тогтоожо, 158 очкотойгоор СССР-эй чемпион болобо. Мүнгэн ба бронзо медальнуудаар шагнагдаһан Михаил Бибиков (Куйбышев), Борис Глинкин (Чебоксара) гэгшэд нёдондо түйлаһан амжалтануудаа дабтажа, ямаршье ушарта зоригоо мохохогүй атледүүд байһанаа баталаа. Андрей Махт (Казахстан), Владимир Светлаков (Украина) гэгшэд тогтууритай һайн дүнгүүдые түйлаһан байха юм.

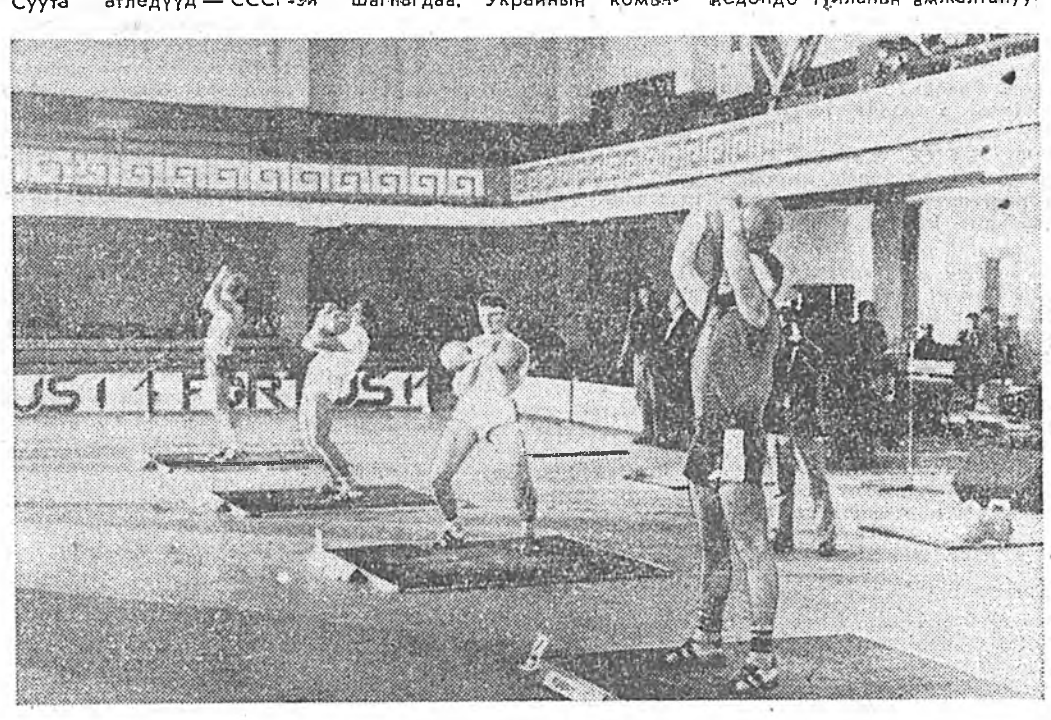
70 килограмм. Үнгэрһэн жэлдэ СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадагшадай олонхид мүнөө Улаан-Үдэ ерэһэн байгаа. Тиимэһээ абаһаар лэ шанга тэмсэлэй болохо байһаниинь эли һэн. Уданшьегүй нёдондо жэлэй чемпион Юрий Поганкинай (Пермь) хангалтагүй һорилго бэлэдхэлтэй байһаниинь элирбэ. Эгээл энэ үедэ РСФСР-эй командаһаа Игорь Новиков, Улаан-Үдэһөө Александр Мальков гэгшэд тус тустаа хоёр пүүдэй хоёр гиирые 104 болон 105 дахин үргэжэ, урагшаа гараба. Украинын спортын мастер Сергей Кубрак тэбхэр зуу дахин үргөө. Белгородһоо Улаан-Үдын гарнизондо алба хэхэеэ ерээд, найман һарын туршада С. И. Дехановай хүтэлбэри доро һорилго хэжэ байһан Александр Мальков хоёрдохи упражненеэр 68 очко абажа, дүн хамта 173 очкотойгоор СССР-эй чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Тиихэдээ тэрэ ороной хоёр рекорд тогтоогоо!

Спортын мастернууд Игорь Новиков (РСФСР), Сергей Кубрак (УССР) гэгшэд тус тустаа 169 болон 151 очко абажа, шангай һууринуудта гараһан байха юм. Иигэжэ түрүүшын чемпионууд тодорбо.

Хоёрдохи үдэрэй мүрысөөн тухай удаадахи репортаж соогоо хөөрэхэбди.

Б-М. ЖИГЖИТОВ,
Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Украинын ССР-эй суглуулагдамал командын гэшүүн, СССР-эй табан удаа чемпион Федор Усенко хоёр гараараа гиир үргэжэ байна. 2. Спортсменүүд хабаяа туршалсана.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВЭЙ фото.

Энэ һонирхолтой

АРАДАЙ ФИЛОСОФ—ПОРФИРИЙ ИВАНОВ

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь Ноябриин 20-ной номерто).

Порфирий Ивановай һургаалые олон тоото һурагшадынь тон эдэбхитэйгээр тарааха гэжэ оролдоно. Тиигэжэ һургаалайнь ёһоор ажаһуудаг, ажамидардаг зон улам олошорно. Козицкитанай бүлэ: эхэнь, эсэгэнь, долоон үхибүүдынь, нэгэ ашань Ивановай аргаар элүүр энхэеэ сахидаг. Энэ бүлэ тухай хөөрөөн һонирхолтой баймаар. Тиимэһээ мэдэхэ юумээ анхаралдатнай дурадхая.

2. БАЙГААЛИТАЙ НЭГЭДЭН АЖАҺУУХА

— П. К. Ивановые юундэ Багшамнай гээд нэрлэнэбта?— гэжэ Козицкитанһаа асуухада, Лена эхэнь, үхибүүдынь тон юрын харюу үгэдэг.

— Багшамнай Байгаалитай нэгэдэхэ, агаар, уһан, газар тээшэ ошохо зам бидэнэртэ заажа, нээжэ үгөө. Бүхы үбшэ хабшангаа илан дабаха хүсэ бидэнэртэ үгөө. Тиимэл хадаа бултанаймнай ёһотой багша болоо...

— Юрэл иигээд ямар нэгэ юумэндэ үнэн зүрхэнһөө минии этигэхэдэ тон хүндэ. Бүхы юумые эрдэм ухаанай арган/удаар ойлгожо абахые оролдодогби,— гэжэ Москвагай эрдэм-шэнжэлэлгын нэгэ институдай инженер Владимир Николаевич Козицкий мэдүүлнэ.

Газарай ионосферын, хүн түрэлтэнэй хүгжэлтэ, дэбжэлтэ тухай тэрэ удаан хөөрэдэг юм. Тиихэдээ мэдээжэ эрдэмтэдэй һанамжануудта түшэглэдэг, өөрынгөө зураһан олон тоото схемэнүүдые, таблицануудые харуулдаг. Тиигэжэ хүнэй саашадаа нарижан хүгжэхэ, дэбжэхынь тулада дээрээ уһа адхаха хэрэгтэй гэһэн тобшолол гаргахадань, Ленын болон үхибүүдэйнь һанамжа ойлгосотой, дүтэ мэтээр һанагдаа һэн гээд Татарай ССР-эй «Зеленодольская правда» газетын корреспондент Р. Сабитов онсолно. Манай һанахада, энэнь зүб бодол хаш даа.

Козицкитанай бүлэ иимэ ори ганса бүлэ бэшэ юм. П. К. Ивановай аргаар бэе махабадаа элүүржүүлдэг зон олон юм байна. Тиихэдээ энэ аргын тон юрын, бултанай хэрэглэмээр байһаниинь тэрэнэй үргэн ниитэ зоной дунда тараахадань, горитой нүлөө үзүүлнэ гээшэ ха.

«Козицкитанай бага хүбүүн Ванюшкые хоёр хахад жэлтэй байхадань түрүүшынхиеэ хараа һэм» гэжэ Р. Сабитов бэшэнэ. Тэрэнэй номгон, үхибүүн бэшэ мэтэ түбшэн даруу, томоотой, айхабтар хурса, бүхы юумэ ойлгонги харасатай байһаниинь намайе айхабтараар гайхуулаа бэлэй. Таһалга соохиие, тэрээн соо сугларһан зониие анхаралтайгаар шудалан хараад, сервант дээрэ байһан фото-зурагһаа харасаяа һалгаахаяа болиходол гэбэ. Тэндэнь саһан шэнги сагаан үһэтэй задарюун томо үбгэнэй дүрсэ харагдаа бэлэй. Бэе бэеэ ойлгоһон шэнгеэр эдэ хоёр харалсан удаан байба. Үдэшэлэн тээ Ваня уһанда оролхомни гээд гүйжэ эхилбэ. Тиихэдэнь эхэнь хорибогүй. Шарбаа нюсэгэн Ваня саһаар бүрхөөгдэһэн хорой соогоо гараад, айхабтар дуратайгаар мүльһэн шэнги хүйтэн уһан соо ороо һэн. Тэрэнэй хүхихэ, наадахыень харахадаа, гайхахааршье, жэхымээршье байгаа бэлэй. Бишыхан Ванюша хаанашье байгаа, ябаа һаа, үдэр соо нэгэ дахин хүйтэн уһанда орохо гү, али дээрээ уһа адхуулха дуратай байдаг.

Бишыхан Ванюшын оройдоо үбдэдэггүй байһаниинь ойлгосотой aаб даа гээд һанагдаһа. Улаан нарай байхадань, хүйтэн уһан соо оруулдаг болоһон хүбүүхэнэй бэе ямаршье бэрхэшээлнүүдые дабахаар, ямаршье хүйтэ, нойтонһоо тунхарихагүй байһаниинь баһал эли гэжэ һанахаар.

Козицкитан болон бусад һургаалыень халан абаһан олон зон Порфирий Корнеевич Ивановые агуухэ баатаршалга гаргаһан хүн гээд тоолодог юм. Аяар 50 жэл соо тэрэ байгаалиин бүхы талануудые өөр дээрээ туршажа, илангаяа шэрүүн талануудыень үзэжэ, байгаалитай нэгэдэхэ зүб зам олоһон байна гээд тэдэнэр тоолоно ха юм.

Хүйтэниие болон аяма халууниие дабан, эдеэ хоолой удаан саг соо үгы байһаниие тэсэн, олон үдэр соо ундаяа харяангүй ябажа, бэеэ туршан, тэрэ энэ ори ганса арга нээгээ гэжэ шабинарынь мэдэдэг. Тэрэ бүхы наһан соогоо ямар нэгэ туршалга ходо гаргажа, тэсэжэ ябаха баатай болодог байгаа. Гестаповецууд тэрэниие тамалан зобоогоо, түрмэдэ, ухаа муутайшуулай больницануудта элдэб эсэр баһан аашалалдаа.

Гэбэшье эдэ бүгэдэ гол бэрхэшээл бэшэ байгаа гээд Порфирий Корнеевич тоолодог байһан юм гэлсэдэг. 46 градус хүйтэндэ гансал дотор үмдөөрөө газаагуур ябахадаа, үмэдшье гэдэггүй аад, «юушье ойлгодоггүй, шэрүүн сэдьхэлтэй зоной харасаһаа үбэлэй ямаршье хүйтэн үдэр бүри хүйтэн болошоһон мэтээр һанагдадаг һэн»— гэжэ Паршек һүүлдэнь хэлэдэг байһан юм.

Эдэ бүхы бэрхэшээлнүүдые дабажа, Порфирий Корнеевич илалта түйлажа шадаад, хүнэй бэе хүдэржүүлэн аргалалгын шэнэ байгууламжа бии болгожо шадаһан байха юм. Энэ аргыень хэрэглэһэн олон мянган зон мүнөө үедэ оройдоо үбдэнгүй ажаһууха аргатай болоод байна.

П. К. Ивановай — бодото арадай философой бии болгоһон аргаар медицинын түлөөлэгшэдшье онсо һонирходог болонхой юм. Илангаяа Татарай ССР-тэ тус арга тон анхаралтайгаар шудалагдана, шэнэлэгдэнэ, хэрэглэгдэнэ. Тиихэдээ бага наһатай үхибүүдые хүдэржүүлжэ эхилхэ хэрэгтэй гээд мүнөө тоологдодог болоо гэжэ онсолон тэмдэглэмээр.

Хүүгэдэй врач М. А. Фасхутдинова өөрынгөө участок дээрэ П. К. Ивановай арга илангаяа ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэдэг юм. Москвагай хүүгэдэй врач Н. М. Быковагай энэ талаар дүй дүршэл мүнөө хаа хаанагүй үргэнөөр мэдээжэ болонхой. Казаниин, Свердловскын, Петродворецэй, Ленинградай, Новосибирскын, Николаевай хүүгэдэй врачнууд үхибүүдые нарай байхаһаань хойшо хүдэржүүлгын арга үргэнөөр хэрэглэнэ, тус хүдэлмэриин ашаг үрэ горитой байна.

Энээнһээ гадна зарим врачнууд П. К. Ивановай арга өөһэд дээрээ туршажа, хэр туһатай, ашаг үрэ ехэтэй байһаниiень тодоруулхые оролдоно. Москвагай Моссоведэй нэрэмжэтэ 13-дахи поликлиникын онколог-ординатор В. Ю. Кудряшова, Вологдын областной эмшэлэлгын физкультурын отделениие даагша В. С. Котикова, Москвагай областиин Болшево хотын СЭС-эй врач С. Д. Магомета, Киев хотодо терапевтээр хүдэлдэг О. А. Стойко, Казаниин хүүгэдэй стоматологическа поликлиникын врач М. А. Гатауллина болон медицинын бусад олон хүдэлмэрилэгшэд Паршегэй аргые бүри ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэлгэ хангахын тулада тус хүдэлмэри ябуулна, ажаглалтануудаа согсолжо, эрдэм мэдэсэдэ үндэһэлһэн һургаал болгохо гэжэ оролдоно.

Ороной элдэб углуунуудта ажаһуудаг эрдэмтэд яһала урагшатай шэнжэлэлгэнүүдые хэнэ гээд СССР-эй Элүүрые хамгаалгын министерствын үнгэргэһэн «түхэреэн столой», байгша оной майн 25—26-да Казаньда эмхидхэгдэһэн эрдэмэй конференциин үедэ элирээ. Тус конференци дээрэ хэгдэһэн хэдэн элидхэлнүүдые дурдахада, П. К. Ивановай һургаалай онсо удха шанар, ямар олон асуудалнуудаарнь эрдэмтэдэй һонирходог байһаниiень тодорхойлон харуулха арга олдохо aабза гээд һанагдана.

Медицинын эрдэмэй доктор, Бүхэсоюзна гемотологическа түбэй ахалагша эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ Л. С. Цепа «П. К. Ивановай аргаар бэеэ хүдэржүүлхын тулада хүнэй нөөсэ арга боломжонуудые хэрэглэлгэ», Киевэй гүрэнэй университедэй доцент, медицинын эрдэмэй кандидат А. А. Грищенко «П. К. Ивановай һургаалай физиологическа асуудалнууд», Башкирай медицинын институдай хүүгэдэй үбшэнгүүдэй кафедрын ассистент А. Г. Мухадов «П. К. Ивановай аргаар хүйтэ хэрэглэжэ, зүрхэнэй-һудалай, нервын системэдэ нүлөө үзүүлгэ», Ленинградай гүрэнэй университедэй хүдэлмэрилэгшэ, физико-математикын эрдэмэй кандидат В. Е. Гусаковский «П. К. Ивановай арга хэрэглэдэг зоной бэе махабадай байдал» болон бусад олон темэнүүдээр эрдэмтэд элидхэлнүүдые хээ. Тиихэдээ Порфирий Корнеевич Ивановай арга хоро хэхэгүй гэһэн гол тобшолол гаргаа. Юрэл Паршек—багшын заабаринуудые жэншэдгүйгөөр дүүргэхэ хэрэгтэй.

«Бидэнэрые нэгэ багаханааршье һаа ойлгохын тулада минии арга туршаад үзэхэ хэрэгтэй. Нэгэ дахин туршабал, саашадаа бодото хэрэг хэхэ байнат»,— гээд П. К. Иванов хэлэдэг һэн. Тиимэһээ тус очеркын түгэсхэлые уншахадаа, һайнаар бодожо үзөөд, бишыхан Ванюша Козицкидал адляар хүйтэн уһанай, сэбэр агаарай, эди шэдитэ газарай бүхы һайхан хүсые элүүр энхэ байхын тулада хэрэглэхэ хүсэлдэ абтажа болохот. Хэдэн арбаад хүнэйшье эдэ заабарин/удһаа һайн юумэ оложо абаа һаань, баясаха байнабди.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ,
журналист.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

НАШ АДРЕС:
670000, УЛАН-УДЭ
ул. Каландаришвили, 23

Телефоны редакции: редактор—2-50-95, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60 91, 2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-90, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79 п. Агинское 3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана республиканской типографией Госкомиздата Бурятской АССР. Директор 2-40-45. Заказ № 266.